

UNIVERZA V LJUBLJANI

FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Andrej Šinko

**Analiza stanja in alternativ za novo javno politiko na področju
prostitucije v Sloveniji**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2015

UNIVERZA V LJUBLJANI

FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Andrej Šinko

Mentor: izr. prof. dr. Damjan Lajh

**Analiza stanja in alternativ za novo javno politiko na področju
prostitucije v Sloveniji**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2015

Analiza stanja in alternativ za novo javno politiko na področju prostitucije v Sloveniji

Magistrsko delo obravnava prostitucijo in družbeno nezaželene pojave, ki jo pogosto spremljajo. Na začetku predstavi zgodovino prostitucije, feministične misli o njej ter osnovne pristope urejanja področja prostitucije. Delo nadaljuje s predstavitvijo javnopolitičnih rešitev in učinkov v izbranih državah, in sicer: Nemčiji, Novi Zelandiji ter Švedski. Sledi analiza stanja na področju prostitucije v Sloveniji. V sklopu te je pozornost posebej usmerjena k trgovini z ljudmi, tveganjem za širjenje spolno prenosljivih boleznih in vprašanju registracije dejavnosti. V tem delu več intervjuvancev opozori tudi na posamezne težave in predstavi svoja videnja možnih rešitev. Ponudnice spolnih storitev imajo sicer deljena stališča glede registracije dejavnosti, nekatere omenjeno idejo podpirajo, spet druge ji niso naklonjene. Avtor nato, tudi na podlagi družboslovnih intervjujev, predlaga nekatere spremembe, v splošni razpravi pa poudari prednosti in slabosti posameznega modela za urejanje področja prostitucije v Sloveniji. Magistrsko delo prikaže še analizo stališč parlamentarnih strank o urejanju področja prostitucije in zaključí, da do sprememb v kratkem najverjetneje ne bo prišlo.

Ključne besede: prostitucija, trgovina z ljudmi, spolno prenosljive bolezni, registracija dejavnosti, javna politika.

Analysis of the situation and alternatives for a new public policy concerning prostitution in Slovenia

The master thesis deals with prostitution and socially unwanted phenomena often associated with it. Firstly, the history of prostitution, feminist thoughts and basic approaches of regulating the field of prostitution are mentioned. Secondly, the focus lies on public policy solutions and effects in certain countries: in Germany, New Zealand and Sweden. Then, the situation concerning prostitution in Slovenia is analysed, especially addressing topics such as human trafficking, risks for spreading sexually transmitted diseases and the issue of registering this service. In this part of the thesis, several interviewees expressed their concerns regarding certain problems and presented possible solutions. Even women offering sexual services have different views when it comes to registering them. While some support this idea, others are not very fond of it. Based partially on sociological interviews, the author suggests some changes and emphasizes the advantages as well as disadvantages of each model for regulating prostitution in Slovenia in a general discussion. Moreover, the view of parliamentary parties about the regulation of prostitution is presented while coming to the conclusion that most probably no changes will occur in the near future.

Keywords: prostitution, human trafficking, sexually transmitted diseases, registration of the service, public policy.

KAZALO VSEBINE

1 Uvod.....	6
2 Metodološki načrt.....	7
2.1 Pomen raziskovanja.....	7
2.2 Cilji raziskovanja.....	7
2.3 Raziskovalni vprašanja	9
2.4 Metode in tehnike.....	10
3 Pojmi, zgodovinski pregled in načini urejanja	12
3.1 Definicije prostitucije	12
3.2 Zgodovinski pregled.....	12
3.3 Feminizem in prostitucija.....	14
3.4 Osnovni pristopi urejanja prostitucije	15
3.4.1 Regularizem	16
3.4.2 Prohibicionizem	16
3.4.3 Abolicionizem	17
3.4.4 Dekriminalizacija	17
3.4.5 Model delavskih pravic	18
3.5 Rešitve po državah in učinki politik.....	18
3.5.1 Nemčija	18
3.5.2 Švedska.....	21
3.5.3 Nova Zelandija	23
4 Prostitucija v Sloveniji	26
4.1 Zakonodajna zgodovina	26
4.1.1 Prekrškovna zakonodaja.....	26
4.1.2 Kazenska zakonodaja	27
4.2 Analiza stanja	28
4.2.1 Obseg prostitucije.....	28
4.2.2 Oblike prostitucije in razpršenost.....	28
4.2.3 Obisk prostitutk in prihodki	30
4.2.4 Profil prostitutk	30
4.2.5 Razlogi za prostitucijo.....	31
4.3 Neurejene zadeve in problemi.....	32

4.3.1 Trgovina z ljudmi v številkah in priporočila GRETE	32
4.3.2 Delovanje pod okriljem zvodnikov	36
4.3.3 Pomoč žrtvam trgovine z ljudmi	38
4.3.4 Spolno prenosljive bolezni	39
4.3.5 Dostopnost testiranj in zdravstvena oskrba	42
4.3.6 Registracija dejavnosti ter socialno in zdravstveno varstvo.....	43
4.4 Predlagani ukrepi.....	44
4.5 Razprava o modelih.....	46
4.6 Pogledi za možnost zakonodajnih sprememb	48
4.6.1 Stališča političnih strank	48
4.6.2 Kakšne ureditve si želijo prostitutke	49
4.6.3 Stališča stroke o modelskih spremembah.....	49
4.6.4 Posebnega interesa za spremembe ni	50
5 Zaključek	52
6 Literatura	55

KAZALO TABEL

Tabela 4.1: Prijavljeni primeri spolno prenosljivih okužb	41
---	----

1 Uvod

Prostitucija je tematika, ki je vedno ovita v tančico skrivnosti, čeprav jo lahko zasledimo na vsakem koraku, poznajo pa jo vse družbe. Prisotna je v hotelih, nočnih lokalih, stanovanjskih soseskah, bordelih, v nekaterih državah so ji namenjene celotne četrti. Kljub temu je še vedno tema, o kateri se ne govori veliko. Prav tako je naše vedenje o prostituciji skromno, praviloma pa temelji na sodbah, ki jih ustvarjajo mediji, te pa so velikokrat napačne. Zato je zelo pomembno, da se prostitucija resno raziskuje, s tem pa se razbijajo stereotipi in iščejo rešitve za družbeno nezaželene pojave, ki jo spremljajo. Številni avtorji kot nezaželene pojave največkrat omenjajo kazniva dejanja in zdravstvena tveganja. V določenih primerih sodi med kazniva dejanja tudi sama prostitucija. Vendar pa urejanje področja prostitucije ni vedno preprosto, saj je tematika ideološko močno obremenjena, pojavljajo se tudi različni interesi. Zato države glede na politično orientacijo vlade, javno mnenje in druge okoliščine v prostitucijo posežejo na različne načine, v večji ali manjši meri. V splošnem gre za popolne oziroma delne prepovedi dejavnosti, vzpostavljanje nadzora in pobiranje davka od dejavnosti, ali za odločitve, da se dejavnost prepusti samo sebi.

O prostituciji v Sloveniji vemo malo. Dejstvo je, da obstaja, vendar ne moremo določiti njenega obsega. Prav tako vemo, da je najbolj razširjena tako imenovana mobitel oziroma stanovanjska prostitucija, ne vemo pa, v kolikšni meri so spolne delavke in delavci pri nas izpostavljeni zvodnikom, nasilju in zdravstvenim problemom. Prav tako primanjkujejo podatki o tem, kakšne so želje in pogledi udeležениh v prostituciji glede urejanja področja. Avtorji (glej Pajnik, Popov, Šori ...), ki so resneje pisali o prostituciji v Sloveniji, so identificirali njene oblike in opozorili na nekatere težave, ki sicer prostitucijo spremljajo tudi v drugih državah. Prav tako so razvili razpravo o obsegu prostitucije in pristopih za njeno urejanje. Slednje je temeljilo predvsem na primerjavah različnih ureditev po svetu. V manjši meri pa so se avtorji ukvarjali z iskanjem primerne pristopa in konkretnih ukrepov za urejanje področja v Sloveniji ter ugotavljanjem politične izvedljivosti nove, morebiti drugačne politike. In prav slednje želi ponuditi to magistrsko delo.

2 Metodološki načrt

2.1 Pomen raziskovanja

Prostitucija je dejavnost, ki jo spremljajo številni družbeno nezaželeni pojavi. Med njimi se največkrat omenjajo kazniva dejanja, ki vključujejo trgovino z ljudmi, spolne zlorabe ter ostale oblike fizičnega in psihičnega nasilja, in zdravstveni problemi, pri katerih lahko poudarimo povečano tveganje za spolno prenosljive bolezni, zasvojenost z drogami ter duševne težave (Jeffreys 2010, 211–234; Šori 2005, 70–74). Države zato povečini iščejo rešitve, kako se izogniti tem problemom, nekatere pa težave preprosto ignorirajo. Prostitucija je v Evropi urejena različno, v glavnem pa po enem od naslednjih pristopov s posameznimi specifikami: reglementacija, prohibicija, abolicija, dekriminalizacija in načelo delavskih pravic (Popov 2008, 116–121). Zavedati se moramo, da odprava na začetku omenjenih težav ni edini motiv za različne načine urejanja področja. Pri prostituciji so v igri tudi velike vsote denarja, interesi zainteresiranih javnosti in različni pogledi posameznih delov skupnosti.

Tako kot v drugih državah je prostitucija prisotna tudi v Sloveniji. Največ je stanovanjske oziroma mobitel prostitucije, sicer pa so prisotne še nekatere druge oblike (Šori 2005, 63–70). Tako kot v drugih državah tudi pri nas v omenjeni dejavnosti prevladujejo prostitutke, prostitutov pa je zelo malo (SloEscort 2015; Salomon 2015). V Sloveniji je bila prostitucija dekriminalizirana leta 2003 (Zakon o prekrških zoper javni red in mir, 10. člen). Še vedno pa je prepovedana trgovina z ljudmi in zvodništvo (Kazenski zakonik, 113. člen in 175. člen). Kljub omenjenim zakonskim aktom pa moramo vedeti, da Slovenija ni nikoli resneje posegla na področje prostitucije. Tako nikoli ni bila sprejeta politika, ki bi urejala zdravstveno oziroma socialno varstvo seksualnih delavk in delavcev, bodisi bi težila k zmanjševanju obsega dejavnosti (Pajnik 2008, 124). Prav tako preventivni zdravstveni programi in programi pomoči ob nasilju ter trgovini z ljudmi niso bili nikoli posebej naravnani na prostitutke in prostitute.

2.2 Cilji raziskovanja

Menim, da je zdaj, ko je z resolucijo razmislek o ureditvi prostitucije podal Evropski parlament, prav tako pa so že znani rezultati različnih javnih politik, tudi za Slovenijo čas, da resneje preuči stanje na področju prostitucije in poda razmislek o novi javni politiki. Cilji magistrskega dela bodo zato osvetlili probleme, ki se pojavljajo v zvezi s prostitucijo pri nas,

pregledati rešitve, s katerimi so na enake težave odgovorili v drugih evropskih državah, ugotoviti, kakšni so bili rezultati teh politik v posameznih državah, podati odgovor na to, ali v politiki in zainteresirani javnosti obstaja interes za spremembe ter kakšna je verjetnost za sprejetje nove javne politike. Magistrsko delo bi s tem lahko bilo izhodišče za pripravo nove javne politike, ki bi posegla na omenjeno področje in poskušala izboljšati stanje.

Vendar pa moramo razumeti, da je proces oblikovanja in izvajanja javnih politik, če ga opazujemo skozi procesualni model, sestavljen iz več faz, in sicer: identifikacije javnopolitičnih problemov ter oblikovanja dnevnega reda, oblikovanja alternativnih rešitev problema, sprejema izbrane javnopolitične rešitve, izvajanja javne politike in vrednotenja njenih učinkov (Fink Hafner 2007, 19). Pri tem je treba poudariti, da lahko neko stanje v družbi postane javnopolitični problem in se uvrsti na dnevni red političnih odločevalcev, če je zaznано kot problem in zahteva iskanje alternativnih rešitev (Dye 1995, 301). V omenjenem primeru govorimo o institucionalnem dnevnem redu, saj je javnopolitični problem že neposredno pred političnimi odločevalci. Obstaja pa tudi sistemski dnevni red, kjer se problemi pojavijo zgolj pred javnostjo (Cobb in Elder v Parsons 1995, 127). Poudariti je treba, da vse vsebine, ki se pojavljajo znotraj javnopolitičnih procesov, niso deležne enake obravnave in razumevanja s strani države. Ta ima za posamezna vprašanja različne rešitve in vodilna načela, kar pomeni tudi različno stopnjo intenzivnosti in obremenitve državnega poseganja v civilno družbo (Kustec Lipicer 2006, 22). Hughes poudarja, da sta intenzivnost in način državnega poseganja v največji meri odvisna od preteklih izkušenj in razumevanja, ali naj rešuje nastale probleme civilna družba ali država (Hughes v Kustec Lipicer 2006, 23).

Če pogledamo dogajanje na področju prostitucije v Sloveniji v luči dnevnega reda, lahko ugotovimo, da je na pobudo posameznikov oziroma manjših interesnih skupin v preteklosti večkrat prišlo do razprave o stanju prostitucije v Sloveniji. Omenjena tematika je poleg bolj zainteresiranih skupin večkrat dosegla tudi medije, nekoliko težje pa se je prebila na institucionalni dnevni red. Kljub temu pa je državni zbor leta 2003 posegel na področje prostitucije in dejavnost dekriminliziral. Dejstvo pa je, da politične stranke zaradi moralne obremenjenosti tematike zelo nerade posegajo na to področje.

2.3 Raziskovalni vprašanja

Področje prostitucije lahko uredimo na različne načine, pri tem se je v evropskih državah uveljavilo več modelov. V ospredju raziskav sta predvsem dva nasprotna si modela, ki v večji meri posegata na omenjeno področje, in sicer: »nordijski« in »nemški« model. Prvi sloni na ideji, da bodo stranke zaradi kazenske grožnje opustile obisk prostitutk, slednje pa naj bi zaradi zmanjšanega povpraševanja opustile dejavnost in se vključile v rehabilitacijske programe. Osrednje vprašanje takšne ureditve se pojavlja v dejanskem cilju omenjene javne politike, saj so analize vladnih dokumentov pokazale, da je zakon bolj kot k odpravi prostitucije deklarativno usmerjen k doseganju enakosti med spoloma. Kritiki so sicer mnenja, da zakon ne upošteva položaja oseb v prostituciji (Pajnik 2008, 52). Ob tem predpostavljam, da omenjena ureditev v Sloveniji najverjetneje ne bi rešila vseh problemov, ki spremljajo prostitucijo, bi pa lahko vzporedno z zmanjšanjem obsega prostitucije zmanjšala tudi obseg težav. V Nemčiji je zgodba drugačna, saj so se odločili za legalizacijo dejavnosti. To pomeni, da zakonodaja določa: registracijo dejavnosti, uradno zaposlovanje spolnih delavk in delavcev, zdravstvene preglede, starostno omejitev za opravljanje dejavnosti, območja, kjer je prostitucija dovoljena, in druga pravila za vse udeležene v prostituciji (Weitzer 2012, 76). Takšen način urejanja področja naj bi bil, po zadnjih ocenah, pomemben premik od obravnave prostitucije kot dejavnosti, ki ogroža tradicionalne vrednote, k skrbi za izboljšanje socialnega položaja prostitutk in prostitutov. Kljub temu pa omenjena zakonodaja, po nekaterih raziskavah, naj ne bi uspela urediti področja v zadostni meri. Pojavljale naj bi se predvsem težave pri izvajanju zakonodaje (Pajnik 2008, 66).

Nekatere evropske države prostitucijo urejajo tudi na način dekriminalizacije ali s popolno prepovedjo dejavnosti (Grant in Allen 2013). Slovenija se je odločila za uvedbo dekriminalizacije, vendar pa je s tem pustila odprta številna vprašanja. Predstavniki nevladnih organizacij in strokovna javnost so prepričani, da bi primarna zakonodaja morala prostitutkam in prostitutom zagotavljati višjo raven socialnega in zdravstvenega varstva, pri tem pa bi bilo treba vzeti v obzir tiste, ki se za prostitucijo odločijo sami. Zdajšnja zakonodaja ne predvideva zdravstvenih pregledov, prav tako pa prostitutke in prostitut, tudi če bi želeli, ne morejo plačevati prispevkov od svoje dejavnosti, in si tako zagotoviti socialne varnosti (Pajnik 2008, 124). S tem se kaže tudi dvojnost slovenske zakonodaje, ki na eni strani prostitucije ne preganja, na drugi strani pa ne ponuja možnosti registracije dejavnosti. Prav tako lahko

domnevamo, da se obseg prostitucije, po tem ko se po zakonodaji ne preganja več, poveča ali ostane na enaki ravni. Zato me bo zanimalo:

Kako bi lahko bolje uredili področje prostitucije v Sloveniji oziroma katere ukrepe bi morala sprejeti država?

Drugo raziskovalno vprašanje bo izhajalo iz usmeritev Evropske unije. Poslanci so se v resoluciji Evropskega parlamenta o spolnem izkoriščanju in prostituciji ter njenem vplivu na enakost spolov z dne, 26. februarja 2014, zavzeli, da bi se članice Evropske unije proti težavam, ki spremljajo prostitucijo, in obsegu dejavnosti borile z »nordijskim« modelom, ki je v uporabi na Švedskem, na Islandiji in na Norveškem. Omenjeni model kaznuje uporabnike oziroma stranke, ne pa prostitutk oziroma prostitutov (Evropski parlament 2014). Resolucija, ki jo je podprlo 343 poslancev, 139 pa jih je glasovalo proti, članice poziva k strategijam za zmanjšanje povpraševanja oziroma zmanjševanje obsega dejavnosti. Poleg tega izhaja iz prepričanja, da prostitucija, tudi če je prostovoljna, krši človekovo dostojanstvo in pravice (Slovenska tiskovna agencija 2014). Ob tem si zastavljam naslednje raziskovalno vprašanje:

Ali lahko v Sloveniji, glede na stališča parlamentarnih političnih strank in zainteresirane javnosti, področje prostitucije uredimo po nordijskem modelu ali obstajajo težnje po kakšnem drugem modelu?

Omenjeno vprašanje bo zanimivo tudi z vidika zainteresirane javnosti, saj se v primeru kaznovanja strank lahko pojavijo učinki, ki bodo vpletenim v prostitucijo otežili njihovo delovanje in jih postavili v slabši položaj. Na Švedskem tako številne državne institucije ugotavljajo, da se položaj seksualnih delavk slabša, saj je strank manj, cene so nižje, seksualne delavke pa se borijo za stranke. Prostitucija se seli v podzemlje in tujino, manj pa je tudi prijav zvodnikov. Ti so po spremembi zakonodaje, podobno kot stranke, tudi bolj nasilni (Popov 2008, 137). Zaradi omenjenega bi se lahko pojavili tudi predlogi, da se področje prostitucije uredi po že prej opisanem »nemškem« modelu ali na kak drugi način.

2.4 Metode in tehnike

Raziskovanje v sklopu tega magistrskega dela je temeljilo na multimetodskem pristopu. Prevladovalo je kvalitativno raziskovanje, v sklopu katerega je bilo opravljenih tudi več

družboslovnih intervjujev. Opravil sem pogovore s sedmimi ponudnicami spolnih storitev. V sklopu intervjujev me je zanimalo, kako so začele s prostitucijo, kako delujejo, s kakšnimi problemi se soočajo, ali opravljajo zdravstvene preglede, če bi želele registrirati dejavnost in pod kakšnimi pogoji, kako ocenjujejo trenutno zakonsko ureditev področja, kakšno ureditev bi si želele same, kaj bi jih prepričalo, da bi opustile dejavnost in še nekatere druge stvari. Zaradi zagotavljanja anonimnosti sem intervjuvankam v magistrskem delu spremenil imena.

Opravil sem tudi družboslovni intervju s sodelavko Karitas Nino Stenko Primožič. Med drugim sva govorila o različnih tipih prostitucije v Sloveniji in z njo povezanimi tveganji za zlorabe, dotaknila sva se tudi različnih modelov urejanja področja in težav, s katerimi se soočajo ob pomoči žrtvam trgovine z ljudmi. V družboslovnem intervjuju, ki sem ga opravil s predstavnico Nacionalnega inštituta za javno zdravje Evito Leskovšek, so me zanimala predvsem zdravstvena tveganja, ki so povezana s prostitucijo. V pogovoru sva se dotaknila tveganj za spolno prenosljive bolezni, možnosti testiranj in zdravljenj, preventivnih programov osveščanj in še nekaterih drugih tem. Vse omenjene sogovornike sem povprašal tudi o morebitnih potrebah za izboljšave na področju njihovega delovanja.

V sklopu raziskovanja so me zanimala tudi stališča parlamentarnih političnih strank glede področja prostitucije in morebitne možnosti za sprejem nove javne politike na omenjenem področju. Podatke o tem, sem zaradi različnih želja političnih strank, pridobil preko družboslovnih intervjujev, vprašalnika po elektronski pošti in izjav po elektronski pošti.

Magistrsko delo je temeljilo tudi na mednarodno primerjalni analizi, s pomočjo katere so bile poudarjene prednosti in slabosti posameznega modela za urejanje področja prostitucije. V raziskavi so primerjane ureditve prostitucije v Nemčiji, na Novi Zelandiji in na Švedskem.

Zbiranje podatkov je sicer obsegalo tudi analizo zakonodaje, poročil, strategij in nekaterih drugih dokumentov. Podatki o registriranih spolno prenosljivih boleznih pa so bili pridobljeni iz baze podatkov Nacionalnega inštituta za javno zdravje.

3 Pojmi, zgodovinski pregled in načini urejanja

3.1 Definicije prostitucije

Skoraj vsak lahko poda odgovor na vprašanje: »Kaj je prostitucija?« Vendar bodo odgovori glede na posameznika najverjetneje različni. Podobno je tudi s številnimi avtorji, ki so pisali o prostituciji. Ponudili so ogromno različnih definicij, te pa so bile odvisne od časa in kraja oblikovanja ter osebnega pogleda. Na primer Paul Lacroix je za prostitutke imel vse ženske, ki spolno občujejo izven zakona. Takšna razlaga je za današnji čas pa tudi to raziskovanje pomanjkljiva. Podobno tudi Wardlawova definicija, ki je daljnega leta 1842 zapisal, da je prostitucija »nedovoljeno spolno občevanje« (Scott 1969, 9). Za to magistrsko delo je od starejših definicij nekoliko bolj zanimiva Websterjeva, ki je prostitucijo definiral kot »dajanje svojega telesa v najem za opolzke namene« (Scott 1969, 9). Takšna razlaga že ponuja bistvene elemente, s katerimi je možno prostitucijo pojasniti nekoliko natančneje. V definiciji je namreč prisotna materialna korist tistega, ki daje svoje telo na razpolago drugim osebam za spolni odnos.

Podobno razmišljajo še nekateri drugi avtorji, ki jih povzema Flowers. Lemert meni, da gre pri prostituciji za blagovno menjavo, ki vključuje spolni odnos. Goldstein pa jo vidi kot nematerialno spolno uslugo v zameno za premoženjsko korist. Goddall poudarja, da gre pri prostituciji za prodajo seksa s strani osebe, ki to dejavnost opravlja redno ali občasno, bolj ali manj vsesplošno in čustveno ravnodušno. Ob tem pa ponuja različne spolne usluge drugi osebi v zameno za plačilo, praviloma vnaprej, toda ne nujno v denarju (Flowers 1998, 7– 8).

3.2 Zgodovinski pregled

Prostitucija se velikokrat omenja kot »najstarejša obrt«. Takšna trditev je najverjetneje pretirana, saj so pred njo zagotovo obstajali drugi poklici oziroma obrti. Zagotovo pa lahko trdimo, da obstoj prostitucije sega daleč v zgodovino. To so potrdili tudi antropologi, ki so v svojem raziskovanju odkrili, da so tudi v najprimitivnejših družbah poznali ženske, ki so živele izven naselja in napeljevale k spolnosti za plačilo. Prostitucija je dobro dokumentirana tudi v času antike, v Egiptu naj bi tako domnevno s sredstvi iz omenjene dejavnosti financirali izgradnjo nekaterih piramid, za staro Grčijo pa obstajajo zapisi, ki govorijo o obstoju razslojenosti prostitucije za različne družbene razrede (Ditmore 2006, XXVI).

Stari Grki so poznali tako moško kot žensko prostitucijo, dejavnost pa naj bi bila razslojena do te mere, da si je posameznik glede na svoj družbenoekonomski položaj lahko privoščil določeno prostitutko oziroma obliko prostitucije. Na dnu omenjene lestvice so bile prostitutke, ki so delale na ulicah oziroma v bordelih. Za podoben nivo prostitucije je veljala tudi tista v manjših hišah oziroma kočah. Tam so delovali tudi moški, ki jih v bordelih praviloma ni bilo. Gradiva iz šestega stoletja pa pričujejo o pojavu nove oblike prostitucije. Pojavili so se tako imenovani zabavljači. Dekleta so goste zabavala z igranjem na različne inštrumente, pozneje pa jim nudila še spolne usluge. V moški različici omenjene oblike pa naj bi obstajali postrežki, ki so gostom točili vino. V obeh primerih je večinoma šlo za sužnje, ki so bili zelo cenjeni in jih je imel pod nadzorom neke vrste zvodnik. Povpraševanje po njih pa je bilo takšno, da so morale oblasti regulirati njihovo delo. V takratni atenski ustavi je bilo celo določeno, za največ koliko časa se lahko najamejo omenjene prostitutke ali prostituti in kako morajo uradniki postopati v primerih, ko je več posameznikov želelo najeti isto osebo. Prostitutke z najvišjim družbenoekonomskim statusom pa so bile hetere, imenovane tudi »ženske spremljevalke«. Praviloma so bile višje izobražene, ekonomsko bolj neodvisne, pogosteje pa so se »najemale« tudi za daljši čas (Budín v Ditmore 2006, 36–37).

Tudi v starem Rimu so poznali različne oblike prostitucije. Odvijala se je na ulicah, pokopališčih, v bordelih, kolibah, gostilnah, kopališčih, cirkusih in domovih. Bordeli so bili obravnavani kot vsak drug posel, bogati investitorji pa so v njih vlagali sredstva z namenom ustvarjanja dobička. Poleg več sob so arheologi v ostankih nekdanjih bordelov odkrili tudi številne erotične umetnine. Kolibe so bile veliko manjše, z eno sobico in kameno posteljo, na kateri je bila vzmetnica. V Rimu sta bila praviloma dva načina, kako je nekdo zašel v prostitucijo. Prvi zajema suženjstvo, ki je vključevalo vojne ujetnike in prodajo potomk. V primeru, da je neka družina zašla v finančno stisko, je lahko oče prodal hčerko in s tem poskušal rešiti finančne težave. Druga možnost pa je bila, da se je nekdo v prostitucijo podal samostojno. Omenjene osebe so delovale brez posredovanja zvodnikov in so po določenem času opravljanja dejavnosti lahko postale precej premožne. Kljub temu so bile prostitutke družbeno stigmatizirane. Niso se smele vključevati v različne redove, prepovedano jim je bilo poročanje s svobodnimi Rimljani, prav tako pa so bile izključene iz številnih mestnih in cerkvenih običajev (Budín v Ditmore 2006, 37–39).

Prostitucija se je v vseh svojih razsežnostih obdržala tudi po času antične Grčije in Rima, v določenih segmentih se je celo razširila. V mlajši zgodovini pa se je pojavilo tudi več prostitucije, ki ni izhajala iz sužnjelastniških odnosov, kot je to veljalo v času stare Grčije in Rima. Oblasti so sicer celotni čas na različne načine poskušale vplivati na prostitucijo. Prvi resnejši poseg oblasti na omenjenem področju se je zgodil leta 40, ko je cesar Kaligula uvedel obdavčitev prostitucije. Ta je trajala vse do leta 498, ko je bila obdavčitev rimskih bordelov ukinjena. Pomembnejši mejnik je tudi leto 1161, ko je angleški kralj Henrik v zahodni Evropi uvedel prvo regulirano območje, kjer se je odvijala prostitucija. Malo za tem, natančneje leta 1193, pa je delovanje bordelov regulirala Japonska. Nekoliko temnejše obdobje za prostitucijo se je začelo po letu 1523, ko so številna nemška in švicarska mesta zapirala bordele. V Rimu pa je proti prostituciji ostreje nastopil Papež Pij V., ki je po letu 1566 iz mesta poskušal nagnati vse, ki so se ukvarjali z omenjeno dejavnostjo. Leta 1607 začne v kazenske kolonije, kot sta Avstralija in Nova Zelandija, prostitutke pošiljati tudi Britanija. Nato pa bordele v Španiji leta 1623 prepove še Kralj Filip IV. Tudi v Kairu je leta 1834 izdan odlok, ki v Egiptu prepove prostitutke in javne plesalke. Nekaj let pozneje pa bordele zaprejo tudi v Hongkongu. Po letu 1920 je podpisanih več mednarodnih dokumentov, ki se nanašajo na trgovino z ljudmi in izkoriščanje prostitucije s strani tretjih oseb. Leta 1971, kot edina zvezna držav v ZDA, Nevada sprejme ureditev, ki določa, kje in pod kakšnimi pogoji lahko poteka prostitucija. Leta 1985 se seksualne delavke in delavci zberejo na prvem kongresu v Amsterdamu, leto zatem pa še v Bruslju. Leta 1998 kot prva Švedska kriminalizira povpraševanje po prostituciji, medtem ko ponudbe ne kaznuje. Le leto pozneje Nizozemska prostitucijo uredi kot normalno dejavnost. Za dekriminalizacijo področja pa se leta 2003 odloči Nova Zelandija. Zatem se za omenjene ureditve odločijo še nekatere druge države (Ditmore 2006, XXXIII–XXXVII).

3.3 Feminizem in prostitucija

Ko razpravljamo o prostituciji, ne moremo mimo feminističnih teorij, ki o omenjenem pojavu ponujajo zelo različne poglede, ti pa praviloma izvirajo iz ideje »enakosti med spoloma«. Med prvim valom feminizma se je večina ženskih aktivistk strinjala z abolicionističnim ciljem, ki naj bi končal regulacijo bordelov in uporabil državna sredstva za preprečevanje prostitucije v celoti. Prostitutke naj bi končale z omenjeno dejavnostjo in tako bile na nek način »rešene«. Do omenjenih prizadevanj je verjetno prišlo tudi zaradi tega, ker so bila glavna združenja zagovornikov abolicionizma v veliki meri povezana s katoliško Cerkvijo (Outshoorn 2005, 144–145). Abolicionistični teoretiki so sicer nasprotovali vsakršni ureditvi prostitucije kot

dejavnosti. Spolne delavke in delavce pa so obravnavali kot žrtve, katerih dejanj se ne sme kriminalizirati, ampak jim je treba pomagati, da lahko opustijo prostitucijo. Zagovarjali so tudi popolno odpravo seksualnega dela, vključno s prostitucijo, pornografijo ter erotičnimi masažami in plesom (CATW, Farley, Hugues, Jeffreys, Raymond, Waltman v Comte 2014, 197–198).

Drugi val feminizma je prinesel kar dve novi, popolnoma nasprotujoči si smeri. Prva se je držala ideje tradicionalnega abolicionizma in je izvirala iz radikalne feministične misli, druga pa je na prostitucijo gledala kot na dejavnost in se je razvila iz liberalne in socialistične feministične misli (Outshoorn 2005, 145). Radikalni feminizem vidi prostitucijo kot zatiranje žensk (Barry, Hughes and Roche, Jeffries v Outshoorn 2005, 145). Slednje pa pripisuje porazdelitvi moči znotraj družbe. Ženske bi se zato po omenjeni teoriji morale upirati patriarhalnemu sistemu, dokler ne bi prišlo do sprememb, ki bi jih osvobodile »zatiranja« (Comte 2014, 198). Prostitucija je tako razumljena kot spolno suženjstvo ali skrajna oblika spolnega nasilja nad ženskami. Zato je bistveno, da se »odpravijo« oziroma kaznujejo vsi, ki imajo dobiček, z izjemo prostitutk. Te so namreč razumljene kot žrtve, ki jim je treba pomagati in jim omogočiti življenje izven prostitucije. Za tiste, ki gojijo omenjen pogled, obstaja zgolj prostitucija pod prisilo, zavračajo pa tudi idejo, da bi ženska postala prostitutka po lastni izbiri oziroma svobodni volji (Outshoorn 2005, 145). Druga smer, ki se je pojavila, pa vidi prostitucijo kot eno od možnosti oziroma strategij, ki jo lahko uberejo ženske za preživetje in mora biti spoštovana (Bell, Chapkis, Pheterson v Outshoorn 2005, 145). Cilj je odpraviti zakonodajne akte, ki prepovedujejo prostitucijo in vzpostaviti pogoje za ureditev področja kot dejavnosti. Po omenjeni teoriji imajo ženske pravico do samoodločitve in delovanja kot prostitutke, problematizirana pa je prisilna prostitucija. Prav tako se zagovorniki teorije zavzemajo za boj proti stigmatizaciji spolnih delavk in delavcev (Outshoorn 2005, 145).

3.4 Osnovni pristopi urejanja prostitucije

Urejanje področja prostitucije je vedno problematično, saj gre za tematiko, na katero ljudje gledajo zelo različno. Nekaterim se zdi zadeva sprejemljiva in niso obsojajoči, nezanemarljiv del družbe pa gleda na prostitucijo kot nekaj moralno spornega, kar bi bilo treba odpraviti. Vendar pa je realnost takšna, da prostitucija sega zelo daleč nazaj v zgodovino, prizadevanja, da bi izkoreninili ta pojav, pa niso obrodila sadov. Prostitucijo praviloma spremljajo tudi

spolno prenosljive bolezni, trgovina z ljudmi in nekatera druga kriminalna dejanja. Zato je poseg držav na omenjeno področje velikokrat nujen. Vendar pa je odziv odvisen od posamezne vlade oziroma vladajočih političnih strank. Te sicer vedno nekoliko s strahom posegajo na področje prostitucije, saj se bojijo reakcije volivcev. Kljub temu pa se je skozi čas izoblikovalo več možnih načinov urejanja področja.

3.4.1 Regularizem

Reglementacija je najstarejši način zakonskega urejanja oziroma normiranja prostitucije. Zanj je značilno, da država določi pogoje, pod katerimi lahko poteka prostitucija (Popov 2008, 116). V praksi to pomeni, da je določeno, na kakšen način se prijavi dejavnost, kako se registrirajo delavke in delavci, kakšne so zdravstvene zahteve, starostne omejitve za opravljanje dejavnosti ter druga pravila. Vzpostavitev omenjenih zakonodajnih okvirjev večina pojmuje tudi kot »legalizacijo«
prostitucije. Ob tem je treba poudariti še, da je v omenjenem modelu urejanja področja prostitucija umaknjena tudi iz kazenske zakonodaje, ta sicer še vedno vsebuje trgovino z ljudmi, posilstva in druga kazniva dejanja, ki spremljajo prostitucijo (Weitzer 2012, 76–77).

Regulativni model se je uveljavil zlasti v 19. in 20. stoletju, omenjeni sistem ureditve pa je posebej značilen za Avstrijo in Nemčijo. Glavni namen reglementacije je sicer bil, da bi prostitucijo naredila čim manj vidno, predvsem na način, da bi jo umaknila z ulic in omejila novačenje strank na javnih površinah. Ureditev ima seveda tudi več težav. Težko je registrirati vse ponudnice in ponudnike omenjenih storitev, jim odrediti zdravniške preglede ter jih prisiliti k plačevanju davkov. Prav tako je nemogoče doseči, da tiste prostitutke in prostituti, ki ne bi izpolnjevali pogojev za pridobitev delovnega dovoljenja, ne bi opravljali dejavnosti (Popov 2008, 116–117).

3.4.2 Prohibicionizem

Prohibicija je pravni okvir, ki skozi kazensko zakonodajo kriminalizira večino ali vsa dejanja, povezana s prostitucijo. V posameznih primerih pa prepoveduje prostitucijo v splošnem. Oblasti preganjajo predvsem prostitutke, prostitute in »organizatorje«
dejavnosti, najbolj pa so na udaru tiste ponudnice ali ponudniki storitev, ki delujejo na ulicah ali izpostavljenih območjih. Policija je tako usmerjena predvsem v preganjanje ponudbe, v težavah pa se lahko znajdejo tudi stranke (Ditmore 2011, 33–34). Zakonodajni okvir praviloma prepoveduje

udejstvovanje v prostituciji na vseh straneh. Za kršitev prepovedi pa so predpisane denarne ali zaporne kazni. Omenjeni model je uporabljen na Kitajskem, v večjem delu ZDA in islamskih državah. Pa tudi v nekaterih drugih državah, kjer je ublažen, z večjo ali manjšo stopnjo družbene tolerance (Popov 2008, 117).

3.4.3 Abolicionizem

Abolicionistični model je eden od pogosteje uporabljenih. Tako kot prohibicionizem se zavzema za odpravo prostitucije, vendar ne s sistemom zakonskih prepovedi. Omenjeni model želi prostitucijo izkoreniniti tako, da bi zgradil svet, v katerem nihče ne bi prodajal spolnih storitev. Pri tem postavlja ponudnice in ponudnike spolnih storitev pravno v protisloven položaj, saj prostitucije izrecno ne prepoveduje, prepoveduje pa vse, kar je potrebno, da se prostitucija odvija. V doslednem upoštevanju zakonov je prostitucija onemogočena. Kritiki sistema opozarjajo na kombinacijo izolacije, stigmatizacije, marginalizacije in socialne izključenosti. Ob tem pa seksualnim delavkam in delavcem odvzema možnost sodelovanja pri zakonskemu urejanju dejavnosti, saj naj ne bi vedeli, kaj je dobro za njih (Popov 2008, 118).

3.4.4 Dekriminalizacija

Dekriminalizacijo lahko razumemo kot pravni model, ki prostitucijo izloči iz kazenske zakonodaje. Kar pomeni, da se prostitucije ne preganja. Sullivanova sicer meni, da mora biti ukrep izvzetja prostitucije iz zakonodaje čim bolj obsežen (Sullivan 1995, 24). Po omenjeni spremembi postane področje prostitucije velikokrat prepuščeno samo sebi, včasih pa se države odločijo, da posamezne manjše zadeve uredijo znotraj drugih zakonov ali pravnih aktov (Lowman in Louie 2012, 246). Takšne obsežnejše spremembe lahko pozneje vodijo tudi do regulativnega modela.

Za Radmilovića dekriminalizacija sicer pomeni, »da država prostitutkam prizna pravico, da lahko same izbirajo, ali se bodo ukvarjale s prostitucijo ali ne, na kakšen način in pod kakšnimi pogoji« (Radmilović v Popov 2008, 119). Njegova trditev izhaja iz liberalističnega pogleda, ki gleda na prostitucijo kot prostovoljno storitveno dejavnost. Zato naj se država ne bi, dokler je prostitucija prostovoljno dejanje, vmešavala v pogodbena razmerja. Gre za idejo, da je prostitucija, ki ne vključuje prisile, zasebna zadeva posameznikov (Pajnik 2008, 60).

3.4.5 Model delavskih pravic

Model naj bi se oblikoval skozi participatorno delovanje seksualnih delavk in delavcev, temelji pa na pravicah in obveznostih iz dela. Sem lahko uvrstimo ureditev, ki velja na Nizozemskem. Njegovo bistvo je v organiziranju prostitutk in prostitutov v združenja, ki zastopajo njihove interese. Treba je poudariti, da model teži k urejanju prostitucije v civilnem in delovnem pravu, ne pa v kazenskem. Po mnenju zagovornikov tega modela bi ureditev prostitucije v delovnem pravu prinesla obilico učinkovitih instrumentov za boj proti nasilju in zlorabam v prostituciji. Tako naj bi šla tudi prostitucija po poti, ki so jo prehodile vse druge gospodarske panoge in delavstvo, ki si ji zagotovilo odpravo izkoriščevalskih delovnih razmer (Popov 2008, 121). Model delavskih pravic in regulativni model sta si po pravni ureditvi področja podobna.

3.5 Rešitve po državah in učinki politik

V prejšnjem poglavju je predstavljenih nekaj osnovnih modelov za urejanje področja prostitucije. To poglavje bo nadaljevalo s predstavitvijo konkretnih javnopolitičnih rešitev po državah in analizo učinkov posameznih javnih politik. V predstavljenih državah sicer prevladujejo prej predstavljeni modeli, vendar s posameznimi specifikami.

3.5.1 Nemčija

V Nemčiji naj bi v prostituciji delovalo 400.000 deklet in žensk. Zasledimo lahko tudi podatke, ki govorijo, da je omenjena številka za 100.000 ali 200.000 višja. Od tega naj bi bila polovica seksualnih delavk tujk. Prav tako v dejavnosti deluje tudi neznano število otrok, moških in transseksualcev. Preverljivega podatka o tem ni, vendar nekateri ugibajo, da naj bi prostitutke dnevno samo v Nemčiji obiskalo 1.200.000 moških. Omenjena dejavnost naj bi sicer letno ustvarila tudi najmanj štirinajst milijard evrov prihodka (Popov 2008, 126). O razsežnosti prostitucije v tej državi pa govori tudi zapis novinarke Nishe Lilie Diu za The Telegraph: »Ljudje mislijo, da je Amsterdam evropska prestolnica prostitucije, toda Nemčija ima več prostitutk na prebivalca kot katerakoli druga država na celini in celo več kot Tajska.« (Diu 2015, 44).

Pred letom 2002 ponujanje in prodaja spolnih storitev v Nemčiji ni bila kazniva, prav tako ne vodenje bordelov. Toda odločitve sodišč so sporočale, da je prostitucija nemoralna, prostitutke in prostituti pa niso imeli praktično nobenih pravic. Kaznivo je sicer bilo, če je

tretja oseba »podpirala prostitucijo«. Na primer, da je služila z zvodništvom, promocijo ali kako drugače ustvarjala dobiček. Zanimivo je, da so omenjene kazenske določbe izvzemale lastnike bordelov, v kolikor so seksualnim delavkam in delavcem dopuščali popolno samostojnost delovanja, oni pa poskrbeli zgolj za namestitve. To je v praksi delovalo tako, da so odpirali erotične salone, klube in podobno. Kot zvodniki so se sicer obravnavale osebe, ki so jemale denar od prostitutk in prostitutov ter s tem slabšale standard njihovega življenja, jih imele pod stalnim nadzorom ali od njih zahtevale minimalni znesek, ki so ga morali zaslužiti, oziroma jim določale, koliko strank morajo imeti v nekem časovnem obdobju (Weitzer 2012, 115–116).

Razpravo o novi zakonodajni rešitvi je spodbudila skupina Hydra s podobno mislečimi aktivističnimi skupinami, ki so pritiskale na vlado in politične stranke, da bi sprejele potrebne ukrepe in tako zaščitile prostitutke in prostitute pred diskriminacijo. Podporo so našli v stranki Zelenih, ki je pozneje skupaj s Socialnimi demokrati sestavila koalicijo in sprejela nov zakon o prostituciji, ki je začel veljati z začetkom leta 2002. Čeprav so zakonu nasprotovali v Krščansko-demokratski uniji, je imela nemška vlada podporo za spremembo zakonodaje v domači javnosti, saj je leta 1999 kar 68 odstotkov podpiralo »legalizacijo« prostitucije. Število tistih, ki so menili, da prostitucija nikakor ni upravičena dejavnost, je od leta 1981 do leta 2005 z 42 odstotkov padlo na 24 odstotkov (Weitzer 2012, 115–116).

Sprememba zakonodaje je prinesla nov pogled na prostitucijo. Namesto, da bi veljala za nemoralno udejstvovanje, je s spremembo dobila status »normalne« dejavnosti. Postala naj bi kot vsaka druga služba, zaposleni pa naj bi imeli vse delavske in socialne pravice. Vendar je omenjeni zakon o prostituciji zelo ohlapen in velik del pristojnosti pri urejanju področja prepušča posameznim deželam. Voditelji teh lahko glede na lastne ideološke usmeritve prostitucijo obravnavajo in delno urejajo na različne načine (Kavemann, Rabe in Fischer 2007, 11).

Kljub temu je akt o prostituciji imel več glavnih ciljev, in sicer: izboljšati pravni in socialni položaj spolnih delavk in delavcev, vzpostaviti boljše delovne pogoje, zmanjšati obseg kriminalnih dejanj povezanih s prostitucijo in vzpostaviti pogoje, da posameznik lažje opusti prostitucijo (Kavemann, Rabe in Fischer 2007, 10). Prostitutke in prostitutki so tako lahko vstopili v delovno-pravna razmerja, uveljavljali socialne pravice in tožili stranke za neplačilo

storitev. Prav tako imajo po spremembi zakonodaje pravico, da zavrnejo določeno stranko ali določeno spolno prakso. Najmanjše, vodenje in promocija prostitucije ni več kazniva, če omenjene osebe, ki se s tem ukvarjajo, prostitutkam ali prostitutom ne omejujejo osebne in finančne svobode. Še vedno je kazniva trgovina z ljudmi, ki vključuje tudi situacije, ko nekdo pod pretvezo neko osebo zvabi v omenjeno dejavnost. Kaznujejo se tudi tisti, ki poskušajo v prostitucijo vpeljati osebe mlajše od enaindvajset let (Weitzer 2012, 116–117).

Po sprejetju zakona je bilo opravljenih več raziskav, ki so zajele 305 prostitutk in prostitutov, 22 lastnikov bordelov ter predstavnike več organizacij, ki so povezane s prostitucijo. Poleg izpolnjenih vprašalnikov so raziskovalci podatke pridobivali tudi z družboslovnimi intervjuji. Ugotovili so, da je kar 79 odstotkov spolnih delavk in delavcev slišalo za novo zakonodajo, ki ureja področje prostitucije. Približno 60 odstotkov pozna tudi posamezne pravice, ki jih je prinesla omenjena zakonodaja. Kar 62 odstotkov prostitutk in prostitutov ter 77 odstotkov lastnikov bordelov ocenjuje kot dobro, da je bila sprejeta nova zakonodaja o prostituciji. Lastniki bordelov so tisti, ki v večji meri menijo, da je nova zakonodaja že prinesla spremembe na boljše. Med tem, ko večina prostitutk in prostitutov sprememb na boljše oziroma večjega vpliva nove zakonodaje v času raziskave ni zaznala. Zdravstveno zavarovanje ima urejeno 86,9 odstotka spolnih delavk in delavcev, od tega nekaj več med tistimi, ki jim omenjena dejavnost prinaša le del celotnega dohodka oziroma se z njo ukvarjajo »popoldansko«. Kljub temu je samo 13 oseb, ki so sodelovale v raziskavi, pri sklenitvi zavarovanja prostitucijo navedlo kot svoj poklic. Razlogi za navedbo drugega poklica so bili želja po anonimnosti in strah, da se ne bi mogli zavarovati. Nižji je odstotek prostitutk in prostitutov, ki imajo sklenjeno pokojninsko zavarovanje. Ta pri osebah, ki jim je prostitucija edina dejavnost, znaša 43,4 odstotka, pri tistih, ki opravljajo še kakšno drugo dejavnost, pa 61,1 odstotka (Kavemann, Rabe in Fischer 2007, 14–21).

Sprememba zakonodaje naj sicer prostitutk in prostitutov ne bi spodbudila k temu, da registrirajo svojo dejavnost, saj jih večina želi ostati anonimnih. Razlog za to je tudi, da večinoma gledajo na omenjeno dejavnost kot začasno (Pajnik 2008, 66). Kljub novemu zakonu naj bi večina prostitutk in prostitutov še vedno delovala v zelo neurejenih in slabo vzdrževanih okoljih, večino denarja pa naj bi jim še zmeraj pobrali zvodniki in lastniki stanovanj, bordelov in drugih podobnih lokalov, v katerih delujejo. Čeprav bi se seksualne delavke in delavci morali registrirati tudi pri zdravstvenih oblasteh, tega mnogi ne upoštevajo.

Oblasti sicer ocenjujejo, da ima Nemčija največ težav z imigrantskimi prostitutkami, saj te v veliki meri še vedno delujejo nezakonito in predstavljajo vsaj polovico vseh seksualnih delavk. Problem naj bi sicer reševali s precej družbene tolerance do migrantk in občasnimi racijami ter deportacijami ljudi, ki so brez osebnih dokumentov (Popov 2008, 129–130). Kljub vsemu državne statistike, po sprejetju nove zakonodaje, beležijo izboljšanje stanja na področju kaznivih dejanj povezanih s prostitucijo. Pričakovano se je zmanjšalo število kaznivih dejanj povezanih z zvodništvom, v določenem segmentu pa je manjše tudi število primerov trgovine z ljudmi (Weitzer 2012, 118–119). Nekateri avtorji sicer opozarjajo, da odkar je Nemčija sprejela novo zakonodajo, postaja trgovina z ljudmi vse bolj pereč problem (Day in Ward v Jeffreys 2010, 220).

3.5.2 Švedska

Pred spremembo zakonodaje leta 1998 naj bi na Švedskem delovalo približno 2.500 prostitutk, kar je v primerjavi z drugimi evropskimi državami nizka številka. Omenjen podatek naj bi bil posledica naprednega sistema socialnega varstva, učinkovitega socialnega dela in višje stopnje enakosti med spoloma (Gould 2001, 439). Znotraj omenjene številke naj bi sicer bilo približno 650 uličnih prostitutk, vse prostitutke skupaj pa naj bi enkrat ali večkrat letno obiskovalo približno 125.000 moških (Ekberg 2004, 1193). NCID ocenjuje, da naj bi bilo na Švedsko leto prepeljanih od 400 do 600 žensk, ki so žrtve trgovine z ljudmi. Večinoma naj bi prišle iz vzhodnoevropskih držav, kot so Estonija, Litva in Rusija (Ekberg 2004, 1199).

Leta 1998 je švedski parlament sprejel zakon, ki je kaznoval nakup in poskus nakupa »začasnega seksualnega razmerja«. Sprememba je prinesla kaznovanje strank v prostituciji (Kulick 2003, 199). Novost je bila tudi dekriminalizacija ponudbe, saj je bilo po stari zakonodaji ponujanje spolnih storitev v zameno za plačilo prepovedano. Država sicer ni izrecno prepovedala prostitucije, je pa prepovedala vsa dejanja oziroma skoraj vse akterje, ki so potrebni, da prostitucija lahko poteka. Tako se kaznujejo izkoriščevalci in zvodniki, plačani in neplačani pomagači in sodelavci, partnerji, ki živijo od nemoralnih dohodkov, lastniki in najemniki bordelov, tisti, ki oddajajo sobe, stranke in propagandisti oziroma kdor koli, ki bi delal ali objavljajal reklame za prostitucijo (Popov 2008, 135). Stranke se lahko kaznuje z zaporom do šest mesecev, ob tem pa je vrhovno sodišče vzpostavilo prakso, da dobijo stranke najmanj 50 dni zapora, tiste, ki dejanje ponovijo večkrat, pa do 150 dni. Vlada je sicer v

prvem letu izvajanja zakona za policijske okrepitve namenila približno milijon ameriških dolarjev, leta 2003 pa še dodatne 4 milijone dolarjev (Ekberg 2004, 1192–1193).

Nov zakon je vstopil v veljavo leta 1999, že pred tem pa so mu nasprotovali v več pomembnih državotvornih organih. Spremembo zakonodaje je podpirala predvsem levica, nov zakon pa so podprli Socialdemokrati, Leva stranka, Zeleni in Stranka centra (Kulick 2003, 202). Omenjene stranke so sicer podlegle stališču feminističnega lobija, ki je prostitucijo razumel kot posledico neenakosti med spoloma in kot nekaj, kar ni prostovoljno ter je povzročeno z strukturnimi, kulturnimi ter z osebnimi neenakostmi in zlorabo (Regeringskansliet v Skilbrei in Holmström 2011, 490). Liberalne in desne stranke so spremembi zakonodaje nasprotovale oziroma so se glasovanja vzdržale. Ob tem so opozarjale tudi na morebitne težave, ki bi se lahko pojavile pri izvajanju nove zakonodaje. Podobno kot tožilstvo so menile, da bo zelo težko dokazovati krivdo, saj naj bi vse vpletene strani krivdo zanikale, posebnih materialnih dokazov pa naj ne bi bilo (Kulick 2003, 202–203).

Glavni namen zakona je bil zmanjšati obseg prostitucije, vendar ni prepričljivih pokazateljev, ki bi to potrdili. Nekateri raziskovalci, predvsem zagovorniki zakona, trdijo, da je sprememba prinesla uspehe, saj naj bi se obseg prostitucije zmanjšal. Na drugi strani pa evalvacija švedske vlade ugotavlja, da se obseg prostitucije v času veljave zakona »vsaj ni« povečal. Natančno številko je sicer težko določiti, saj prostitucija poteka v veliki meri prikrito, večina vpletenih je kriminaliziranih, seksualne delavke in delavci pa so pogosto marginalizirani in stigmatizirani. Hubbard je sicer ugotovil, da naj bi se ob uveljavitvi zakona zmanjšal obseg ulične prostitucije. Drugi avtorji pa opozarjajo, da je do omenjenega padca najverjetneje prišlo zgolj na začetku (Levy in Jakobsson 2014, 597). Prav tako naj bi naraslo število internetnih oglasov, ki ponujajo spolne storitve, in število bordelov, v katerih so prostitutke zatirane (Kulick 2003, 204).

Socialni delavci se strinjajo, da po novem zakonu težje pridejo do prostitutk. Policijsko poročilo pa pravi, da težje preganjajo zvodnike in trgovce z ljudmi, saj so stranke zaradi kriminalizacije v manjši meri pripravljene sodelovati kot priče. Poročilo pravi tudi, da morajo prostitutke zaradi nižjih cen sprejeti več strank, ob tem pa imajo manj možnosti izbire, koga bodo sprejele, zato večkrat sprejmejo bolj nestabilne in nevarne stranke (Nord in Rosenberg v Kulick 2003, 204). Tiste seksualne delavke, ki se prodajajo na ulicah in so najbolj ranljive, pa

naj bi zaradi novega zakona še težje zapustile ulice. Na drugi strani naj bi nov zakon prinesel tudi višje cene stanovanjske prostitucije. Nekatere prostitutke celo poudarjajo, da se za to splača migrirati na Švedsko. V državi naj bi sicer primanjkovalo tudi strategij, ki so namenjene zmanjševanju škodljivih posledic, ki jih prinaša prostitucija. Tako naj prostitutk ne bi v zadostni meri osveščali o varni spolnosti, uporabi kondomov, prav tako pa ni alarmov, ki so namenjeni preprečevanju posilstev (Levy in Jakobsson 2014, 599–600). Prostitutke naj bi se sicer uporabi kondomov izogibale tudi zaradi tega, ker jih policija lahko uporabi kot dokazno gradivo v postopkih pregona. Prav tako naj bi se po novem zakonu povečalo policijsko nadlegovanje prostitutk. Silili naj bi jih, da pričajo proti strankam, v primerih, ko to odklonijo, pa naj bi jih včasih vseeno privedli na sodišče. V slabšem položaju so tudi prostitutke, ki so tujke in nimajo urejenih dokumentov za bivanje, saj če jih policija dobi s stranko, jih takoj deportirajo. Tožilci opozarjajo, da so veliko primerov proti strankam prostitutk izgubili, ker so slednje bile deportirane, preden so lahko podale izjavo (Kulick 2003, 205). Policija je sicer od januarja 1999 do aprila 2004 obravnavala 734 moških, ki so kupovali ali povpraševali po seksualnih storitvah za plačilo, v prvih štirih letih od sprejetja zakona je obsodbo dočakalo približno 140 moških (Ekberg 2004, 1195).

3.5.3 Nova Zelandija

Združenje prostitutk in prostitutov ocenjuje, da naj bi na Novi Zelandiji delovalo približno 8.000 seksualnih delavk in delavcev. Omenjena številka vključuje osebe, ki delujejo v različnih tipih prostitucije (PLRC v Abel, Fitzgerald in Brunton 2009, 520).

Pred letom 2003, ko je prišlo do dekriminalizacije prostitucije, seksualno delo samo po sebi ni bilo prepovedano. Prepovedane so bile vse aktivnosti povezane z omenjeno dejavnostjo. Seksualne delavke in delavci so po zakonodaji lahko bili kaznovani, če so ponujali spolne storitve. Na drugi strani stranke niso bile kaznovane, če so plačale za omenjeno storitev ali ponudile plačilo. S tem so za vpletene osebe veljali dvojni standardi. Kaznovali so se tudi upravitelji bordelov, zato so mnogi omenjeno dejavnost skrivali v masažnih salonih. Te je sicer bilo možno uradno registrirati, vendar ne za zagotavljanje seksualnih storitev. V njih je bilo prepovedano tudi zaposlovanje mlajših od osemnajst let. Zakonodaja je sicer prepovedovala tudi življenje tretjih oseb na račun denarja od prostitucije. Po omenjeni določbi so lahko organi pregona kaznovali tudi otroke oziroma partnerje prostitutk ali prostitutov (Abel, Fitzgerald in Brunton 2009, 516). Raziskave so pokazale, da naj bi kljub omenjeni

pravni ureditvi osebe, ki so delovale v prostituciji, bile ranljive za izkoriščanje, delovanje pod prisilo in nasilje (Plumridge in Abel v Abel 2014, 581).

Omenjeni problemi in prizadevanja združenja seksualnih delavk in delavcev so pripeljala do dekriminalizacije področja. Predlagane spremembe so sicer bile deležne kritik s strani krščanskih združenj in radikalnih feministov, ki so trdili, da se bo povečal obseg prostitucije, da bo več nasilja, več dela pod prisilo in več zlorab otrok (Barnett v Armstrong 2010, 40). Kljub temu je parlament z enim glasom razlike, rezultat glasovanja je bil 60 proti 59 v korist zakona, sprejel Novozelandski akt o reformi prostitucije 2003. Z njim so dekriminalizirali vseh pet zakonskih prepovedi, ki so omejevale prostitucijo, vključno s ponujanjem storitev, lastništvom bordelov ter življenjem od zaslužkov prostitucije (Popov 2008, 147–148). Omenjeni zakonodajni akt naj bi poleg dekriminalizacije vzpostavil okolje, ki bi ščitilo človekove pravice seksualnih delavk in delavcev, jih varovalo pred izkoriščanjem, promoviralo blagostanje, njihovo poklicno zdravje in varnost (Novozelandski akt o reformi prostitucije 2003 v Warnock in Wheen 2012, 415).

Zakon je bil implementiran od zgoraj navzdol, posamezne pristojnosti pa so bile prenesene na različne organe. Tako morajo bordeli biti registrirni pri okrožnih sodiščih, lokalne oblasti pa imajo možnost sprejeti podzakonske akte, s katerimi lahko na primer omejijo signalizacijo ali lokacijo bordelov. Posebna pooblastila ima tudi policija in zdravstvena inšpekcija, ki lahko kadarkoli vstopi v bordel in preveri delovanje (Novozelandski akt o reformi prostitucije 2003 v Abel 2014, 584).

Sprememba zakonodaje ima pozitiven vpliv na seksualne delavke in delavce, saj naj bi zmanjšala možnost njihovega izkoriščanja, jim omogočila, da v večji meri sami izbirajo, kje in na kakšen način bi želeli delati, prav tako pa naj bi jim omogočala, da lažje zavrnejo stranke in zahtevajo varnejše seksualne prakse (PLRC in Abel v Armstrong 2010, 41). Reformni akt od prostitutk in prostitutov sicer ne zahteva testiranj za spolno prenosljive bolezni v določenem časovnem intervalu, kot je to praksa v regulativnih sistemih urejanja področja, ampak »promovira« uporabo kondomov in varnih spolnih praks. Nova zakonodaja predvideva za stranke tudi kazni, če bi si med spolnim dejanjem poskušale odstraniti kondom (Abel in Fitzgerald, New Zealand Herald v Armstrong 2010, 42). Omenjen akt sicer ni zmanjšal nasilja nad prostitutkami v zadovoljivem obsegu (Mossman in Mayhew v Armstrong

2010, 42). Del slednjih je poročal tudi o policijskem nasilju. Kljub temu jih večina opaža izboljšanje odnosa s strani policije, vseeno pa še nerade prijavljajo kazniva dejanja, s katerimi so soočene (Abel v Armstrong 2010, 42–43).

Kako je zakonodajni akt vplival na obseg prostitucije, je težko oceniti. Za primerjavo lahko pogledamo podatke v nekaterih krajih. V Aucklandu naj bi bilo pred dekriminalizacijo po ocenah 3.390 seksualnih delavk in delavcev, po spremembi zakonodaje pa 1.513, v Wellingtonu naj bi bilo pred sprejetjem akta 400 seksualnih delavk in delavcev po dekriminalizaciji 377, v Christchurchu je bilo pred spremembo 528 seksualnih delavk in delavcev po pa 392 (PLRC v Abel, Fitzgerald in Brunton 2009, 523). Drugi, bolj primerljivi podatki, ki so dostopni zgolj za Christchurch, kažejo, da naj bi bilo leta 1999 pred dekriminalizacijo 375 seksualnih delavk in delavcev po njej leta 2006 pa 392 (Abel, Fitzgerald in Brunton 2009, 523).

4 Prostitucija v Sloveniji

V Sloveniji je prostitucija dekriminalizirana, kar pomeni, da se »vdajanje« omenjeni dejavnosti ne kaznuje. Do takšne zakonske ureditve je prišlo v glavnem zaradi argumenta, da je treba prostitutke zaščititi pred zlorabami, predvsem nasiljem in trgovino z ljudmi. Kljub temu zdajšnja zakonodaja področja ne ureja celostno. Zato bom v nadaljevanju magistrskega dela poskušal podati razmisleke o možnih rešitvah in morebitnem drugačnem načinu urejanja področja. Najprej pogledjmo pravno ureditev področja prostitucije.

4.1 Zakonodajna zgodovina

Prva slovenska ureditev področja prostitucije izvira iz časa Jugoslavije. Sledili so poskusi regulacije prostitucije kot dejavnosti, vendar za to ni bilo prave politične volje. Državni zbor je nato leta 2003 le dekriminaliziral prostitucijo, slovenska zakonodaja pa še vedno kriminalizira zvodništvo in trgovino z ljudmi.

4.1.1 Prekrškovna zakonodaja

Po slovenski osamosvojitvi je tudi področje prostitucije urejala zakonodaja, ki je izhajala iz prejšnjega sistema. Tako je bila prostitucija v Sloveniji na začetku obravnavana kot prekršek, kar je izhajalo iz zakonske ureditve leta 1974. Leta 1996 je bil pripravljen prvi predlog zakona o legalizaciji prostitucije, ki pa ni prišel niti do Državnega zbor, saj slovenska javnost pobudi ni bila naklonjena (Pajnik 2008, 50). Nekaj let pozneje, malo po letu 2000, je skupina poslank in poslancev, s prvopodpisanim Romanom Jakičem, ponovno poskusila s predlogom zakona, ki naj bi vsaj delno odpravljal nekatere težave in pripeljal do dekriminalizacije prostitucije oziroma bolj natančno do tega, da se vdajanje prostituciji ne bi obravnavalo kot prekršek (Železnikar 2001).

To je bilo doseženo šele leta 2003, ko so poslanci spremenili Zakon o prekrških zoper javni red in mir. S spremembo 10. člena so umaknili zaporno kazen do 60 dni za osebe, ki so se »vdajale« prostituciji. Danes veljaven Zakon o varstvu javnega reda in miru prostitucije posebej ne omenja, v 7. členu sicer določa, da se kaznuje: »Kdor na javnem kraju spolno občuje, razkazuje spolne organe ali na vsiljiv način ponuja spolne usluge in s tem koga moti, povzroči vznemirjenje ali zgražanje ljudi.«

4.1.2 Kazenska zakonodaja

Področje prostitucije ureja tudi Kazenski zakonik. Z vidika raziskovalnega dela, v dveh poglavjih. Zlorabo prostitucije opredeljuje 175. člen, ki pravi:

Kdor zaradi izkoriščanja sodeluje pri prostituciji druge osebe ali kdor s silo, grožnjo ali preslepitvijo navede, pridobi ali spodbudi drugo osebo k prostituciji, se kaznuje z zaporom od treh mesecev do petih let.

Kdor zaradi izkoriščanja sodeluje pri prostituciji mladoletne osebe ali posega po prostituciji mladoletne osebe ali kdor s silo, grožnjo, preslepitvijo, novačenjem ali nagovarjanjem navede, pridobi ali spodbudi mladoletno osebo k prostituciji, se kaznuje z zaporom od enega do desetih let.

Če sta bili dejanji iz prvega ali drugega odstavka tega člena storjeni proti več osebam ali v okviru hudodelske združbe, se storilec kaznuje z zaporom od enega do dvanajstih let. (Kazenski zakonik, 175. člen.)

Kazenski zakonik pa se področja prostitucije dotika tudi v 113. členu, ki ureja trgovino z ljudmi. Ta določa:

Kdor zaradi izkoriščanja prostitucije ali drugih oblik spolnih zlorab, prisilnega dela, suženjstva, služabništva, storitve kaznivih dejanj ali trgovine z organi, človeškimi tkivi ali krvjo drugo osebo kupi, prevzame, nastani, prepelje, proda, izroči oziroma z njo kako drugače razpolaga ali tako osebo novači, menjava ali prenaša nadzor nad njo ali pri teh ravnanjih posreduje, se, ne glede na morebitno privolitev te osebe, kaznuje z zaporom od enega do desetih let.

Če je dejanje iz prejšnjega odstavka storjeno proti mladoletniku ali pa s silo, grožnjo, preslepitvijo, ugrabitvijo ali zlorabo podrejenega ali odvisnega položaja ali z dajanjem ali prejemanjem plačil ali koristi, da se doseže soglasje osebe, ki ima nadzor nad drugo osebo, ali z namenom prisiljevanja k nosečnosti ali umetni oploditvi, se storilec kaznuje z zaporom od treh do petnajstih let.

S kaznijo iz prejšnjega odstavka se kaznuje, kdor stori dejanje iz prvega ali drugega odstavka tega člena kot član hudodelske združbe za izvedbo takih dejanj ali če je bila s tem dejanjem pridobljena velika premoženjska korist. (Kazenski zakonik, 113. člen)

4.2 Analiza stanja

4.2.1 Obseg prostitucije

Obseg prostitucije je zelo težko določiti. Še nekoliko težje je »štetje«
prostitutk in prostitutov v državah, kjer je prostitucija prepuščena sama sebi, oblasti pa je posebej ne regulirajo. Tam praviloma ni možno prijaviti dejavnosti, to pa pomeni odsotnost vsakršnega registra, s pomočjo katerega bi lahko določili približno številko seksualnih delavk in delavcev. Vendar tudi države, ki so prostitucijo regulirale, praviloma nimajo natančnih števil, ki bi kazale pravi obseg dejavnosti, saj velik del vpletenih v prostitucijo deluje izven pravnih okvirjev, ker želijo ostati anonimni. Kljub temu je z raziskovanjem mogoče bolj ali manj natančno določiti obseg prostitucije, vendar so takšne raziskave pogostejše v državah, ki so resneje pristopile k urejanju področja.

Natančnih podatkov o številu prostitutk in prostitutov v Sloveniji nimamo. To je posledica tega, ker pri nas nikoli nismo opravili resnejše raziskave o prostituciji. Prav tako se pojavlja metodološki problem, predvsem zaradi anonimnosti seksualnih delavk in delavcev, na kakšen način zbrati podatke o številu. V nekaterih evropskih državah je v uporabi model štetja, ki predvideva eno ali dve ponudnici na tisoč prebivalcev. Tako lahko na hitro izračunamo, da naj bi bilo pri nas približno 3.000 prostitutk. Omenjeni model sicer ne zajema prostitutov. Nekateri avtorji so do takšnega štetja kritični, saj modelu pripisujejo zastarelost in stereotipnost. Prav tako se v posameznih državah, kjer so izračunavali podatke po tej metodi, pojavljajo številke, ki kažejo na veliko več spolnih delavk. V Sloveniji je sicer možno zaslediti podatke, ki govorijo, da naj bi bilo prostitutk še več, pa tudi podatke, ki govorijo, da naj bi jih bilo zgolj 1.400. Z omenjenim podatkom je leta 2001 operirala tudi policija. V letu 2003, ko je prišlo do dekriminalizacije prostitucije pri nas, se je v javnosti večinoma pojavljal podatek, da v Sloveniji deluje približno 3.000 prostitutk (Atelšek 2011; Popov 2008, 168–178).

4.2.2 Oblike prostitucije in razpršenost

Oblike prostitucije lahko delimo glede na organiziranost, kraj, kjer poteka dejavnost, in profesionalnost. Pri tem nekateri avtorji upoštevajo še finančni vložek in višino dohodka. Volaskova tako loči: prostitucijo nižje ravni, h kateri spada ulična prostitucija, dnevna prostitucija nezaposlenih žensk in avtomobilska prostitucija, prostitucijo srednje ravni, ta vključuje tako imenovano reket prostitucijo, prostitucijo v javnih hišah, rdečih četrtih,

hotelsko prostitucijo, prostitucijo na domu ter neodvisne ženske, ter prostitucijo višje ravni, ki vključuje tako imenovane top prostitutke, dekleta na poziv ter prav tako neodvisne ženske. Nekoliko drugače, glede na poklicni okvir, okolje in interakcijski proces prostitucijo klasificira Goldstain. Omenjeni avtor prepozna pet tipov prostitucije:

- ulično prostitucijo, kjer prostitutka ali prostitut novačita stranke na ulici;
- dekleta in fante na poziv, ki novačijo stranke s pomočjo oglaševanja in prihajajo v stik s strankami po telefonu, stranke obiskujejo na domu ali jih sprejemajo pri sebi doma;
- hišno prostitucijo, ki poteka v zasebnih klubih ali bordelih;
- prostitucijo masažnih salonov, v katerih prostitutke in prostituti sprejemajo stranke;
- zamenjalno prostitucijo, pri kateri prostitutka ali prostitut pristajata na menjavo spolne storitve za kaj drugega, ne za denar (Popov 2008, 166–168).

Na podlagi prejšnjih delitev lahko v Sloveniji identificiramo več vrst prostitucije. Po Volskovi je zaznati predvsem prostitucijo srednje ravni in nekaj prostitucije višje ravni. Po Goldstainovi tipologiji pa lahko govorimo o dekletih in fantih na poziv, hišni prostituciji, prostituciji masažnih salonov in zamenjalni prostituciji. Pri tem je treba poudariti, da je pri nas daleč največ stanovanjske prostitucije, ki se ji vdajajo dekleta in fantje na poziv. Ta poteka na način, da stranka med oglasi poišče želene storitve in prostitutko ali prostituta obišče v nekem stanovanju ali se dogovorita za zmenek v hotelu. Prav tako se prostitucija odvija tudi v nočnih klubih in masažnih salonih, na kar kažejo številne aretacije zvodnikov v zadnjih letih. V Sloveniji je registriranih celo nekaj masažnih salonov, ki med dejavnostmi navajajo erotično masažo, nekateri pa ponujajo tudi spolne storitve. Pri nas obstaja tudi elitna ali top prostitucija, ki se po večini odvija preko spremljevalnih agencij. Pri tem je potrebno dodati še to, da ni vidnejše ulične prostitucije, kar je najverjetneje posledica majhnosti države in visoke stigmatizacije prostitutk in prostitutov (Šori 2005; Ovsenik 2011; SloEscort 2015).

Prostitucija je sicer prisotna v praktično vseh delih Slovenije. V največjem obsegu jo lahko zaznamo na razširjenem območju Ljubljane, Maribora in Celja, kar je najverjetneje posledica gostejše poseljenosti. Omenjena dejavnost je nekoliko bolj razširjena tudi v priobalnih mestih, kar lahko delno pripišemo večjemu povpraševanju, ki je povezano s turizmom. Najdemo jo tudi v manjših krajih, večinoma v nočnih klubih.

4.2.3 Obisk prostitutk in prihodki

Nekdanji poslanec LDS Roman Jakič je leta 2003 za časnik *Večer* ocenil, da naj bi v Sloveniji k prostitutkam zahajalo od 38.000 do 57.000 moških, starih od petnajst do štiriinšestdeset let. Takrat je tudi povedal, da naj bi se v prostituciji v Sloveniji obrnilo od 10 do 15 milijonov evrov dohodka letno. V Magu so sicer leta 2003 zapisali, da naj bi bilo dohodka od prostitucije manj, po ocenah policije, približno 9 milijonov evrov (Popov 2008, 176–177). Po podatkih SURS-a naj bi leta 1995 prostitucija k BDP-ju Slovenije prispevala 34 milijonov evrov, leta 2013 pa že 61 milijonov evrov (Eržen 2014).

4.2.4 Profil prostitutk

Prostitutke so zelo heterogena ter težko dosegljiva družbena skupina. Prihajajo iz različnih socialnih slojev ter se razvrščajo v različne kategorije, od pouličnih prostitutk do deklet na klic (Zaviršek v Popov 2008, 159). Nekatere živijo zgolj od prostitucije, druge pa spolne storitve ponujajo občasno. Znotraj skupine prostitutk obstaja cela paleta različnih socioloških in psiholoških profilov. Na eni strani so revne in neizobražene prostitutke, ki so prisiljene v ta poklic, na drugi pa tudi izobražene in gmotno preskrbljene ženske, ki so si za delo izbrale ponujanje spolnih storitev, čeprav so imele številne druge možnosti (Introduction to the Issues Regarding Sex Work v Popov 2008, 159).

Tudi v Sloveniji lahko identificiramo zelo različne profile spolnih delavk. Med raziskovanjem sem govoril z mladimi dekleti, ki so imele malo čez dvajset let, pa tudi s starejšimi, ki so bile že krepko čez petdeset. Ločile so se tudi po nacionalni pripadnosti, nekatere so bile Slovenke, spet druge so prihajale iz držav nekdanje Jugoslavije ali katere druge revnejše evropske države. Spolne storitve pri nas sicer ponujajo tudi dekleta iz Južne oziroma Srednje Amerike ali drugih večinoma revnejših neevropskih držav. Sodelavka Karitas Nina Stenko Primožič, ki pomaga žrtvam trgovine z ljudmi, pravi, da v določenem obdobju obstaja prav trend, ki kaže na povečano prisotnost prostitutk določene nacionalnosti v Sloveniji. Ob tem sogovornica pojasnjuje, da je bilo obdobje, ko je bilo pri nas veliko žensk iz Dominikanske republike, zdaj pa naj bi bile med migrantkami, ki se ukvarjajo s prostitucijo, številčnejše pripadnice madžarske nacionalnosti. Na omenjene migracije vplivajo različne stvari, od ukrepov vlad, sproščanje državnih meja, do konfliktov v izvornih državah. Ponudnice spolnih storitev v Sloveniji so si različne tudi po izobrazbi, v omenjeni dejavnosti se znajdejo takšne, ki so univerzitetno izobražene, pa tudi takšne, ki so nepismene, recimo, da ne poznajo številskega

sistema, ne poznajo denarja oziroma ne znajo gledati na uro. Vendar se delež nepismenih zadnja leta zmanjšuje (Stenko Primožič 2015). Nekatera dekleta poleg tega, da se ukvarjajo s prostitucijo, obiskujejo še srednjo šolo ali študirajo, nekatere so zaposlene in jim je prostitucija dodatni zaslužek, nekatere pa se ukvarjajo zgolj s ponujanjem spolnih storitev. Ena izmed sogovornic je celo omenila, da je invalidsko upokojena. Večina intervjuvank je poudarila, da jim je prostitucija začasna ali premostitvena dejavnost, na koncu pa so nekatere razkrile, da v njej vztrajajo že več let.

4.2.5 Razlogi za prostitucijo

Razlogi za prostitucijo so različni, skupni imenovalec pa je vsekakor denar. Intervjuvanke so večinoma poudarjale, da so s ponujanjem spolnih storitev začele, ker so potrebovale denar za preživetje, nekatere tudi za preživljanje družine. Sogovornice so omenjale soočenje s finančno stisko, izgubo službe in podobne stvari. V nadaljevanju ponujam nekaj njihovih odgovorov.

Moj razlog je, da me je nekdo spravil na finančno dno. [...] Večina punc je šla v to iz socialne stiske, dosti jih nima izobrazbe in ne dobijo službe. Veliko je tudi mamic samohranilk in si s tem pomagajo. (Ana)

V bistvu za preživetje, ker je denarna kriza in moramo nekako poskrbeti zase. (Barbara)

Jast sem se odločila za to dejavnost zgolj zaradi finančne stiske. Pač pred štirimi leti. Začela sem fuuul težko, samo z masažami. (Klara)

Ne vem, ostala sem brez redne službe in imela sem nekaj prijateljic, ki so to delale. Malo me je denar potegnil, normalno. [...] Da bi se z dobre volje odločila to delat, to nisem. (Dunja)

Jaz začela tako, da ena prijateljica predlagala mi, in sem šla v to. [...] Ker v Sloveniji zdaj taka situacija, da je ogromno brezposelnosti. Stroški pa so kar veliki. (Elena)

Glej, začneš zaradi denarja, in ker ni služb in ker je treba otroke preživeti. (Flora)

Na drugi strani se nekatere ženske za prostitucijo odločijo tudi zato, da si omogočijo »lagodnejše oziroma udobnejše življenje«. Nekateri respondenti v drugi raziskavi so menili, da je v prostituciji zelo malo ponudnic, ki bi prodajale spolne usluge zgolj zaradi lastne »aventure«, denarja pa zares ne bi potrebovale. Med razlogi za prostitucijo omenjajo še

pomanjkanje življenjskih možnosti, možnosti za zaposlitev in odnose med spoloma (Pajnik 2008, 98–99). Nekatere omenjene elemente potrjuje tudi moje raziskovanje.

K temu, da bi prenehala s tem, bi me spodbudile normalno plačane službe. Se pravi, ne da delaš za minimalca, ker se ne moreš s tem niti preživet. Ja, pa da bi bil program na splošno za ljudi, ki se znajdejo na socialnem dnu, za nov začetek. (Ana)

Ne vem, če bi bila kakšna bolj plačana služba. Ali pa stanovanje. Recimo, lažje delaš v normalni službi, če imaš svoje stanovanje. Ne pa, da si podnajemnik. Ker saj veste, najemnine v Ljubljani so visoke. In z eno plačo je težko preživet. (Elena)

Jast, k bom prenehala, bo to takrat, ko bo moja hči doštudirala in mi ne bo več potrebno zanjo skrbeti. Tako, s finančnega vidika. Vse ostalo pa me sploh ne zanima. [...] Prisiljena sem to delati, ker imam invalidsko penzijo, nekaj čez 300 evrov. Kako pa naj s tem preživim? Še jast ne morem, kaj pa moja hči, ki je študentka. (Flora)

Predstavnica Karitas Nina Stenko Primožič meni, da je pri ženskah, ki so se začele ukvarjati s prostitucijo, predhodno bila že prisotna neka psihološka ranljivost.

Predvsem pa večina teh oseb, s katerimi se srečujem in so bile izkoriščene oziroma zlorabljene, imajo za sabo neko nefunkcionalno matično družino. Se pravi, da so zgodaj osirotele, ali da v tej družini ni bilo neke varnosti, skrbi, ljubezni. Skrbi staršev, da ima otrok zagotovljene vse osnovne stvari, materialno in tudi to psihološko, da te imajo radi. [...] Velikokrat pa so tudi spolne zlorabe v ozadju, tudi v primarni družini. Sama ugotavljam neka zelo globoka razočaranja ali pa nezaupanja do moških in pa ta odnos do telesa. Pri ženskah, s katerimi prihajam v stik, ni tega sramu, ki ga imajo zelo zgodaj že otroci. Njim seks ni intimnost. Njim je zelo intimno se pogovarjati z mano o tem, kaj se je zgodilo. To je nekaj povsem drugega, kot neka deklica, ki je odraščala v normalnem okolju, ki razvija nek odnos, ker so jo starši tega naučili, družba in vse naprej. (Stenko Primožič 2015)

4.3 Neurejene zadeve in problemi

4.3.1 Trgovina z ljudmi v številkah in priporočila GRETE

Spolno izkoriščanje je oblika trgovine z ljudmi, ki je še vedno najbolj prepoznana, predvsem v Evropi. Njena razsežnost se kaže v raznovrstnosti in specializaciji ponudbe ter rastočem dobičku. Zlorab in izkoriščanja prostitucije se poslužujejo dobro organizirane kriminalne združbe, posamezniki ali celo priložnostne skupine. Študije sicer opozarjajo na različne narodnosti, kar kaže na vedno nove države izvora. V evropskem prostoru je zaznana tudi tako imenovana notranja trgovina z ljudmi, ki pogosto prizadene tudi otroke, kar pa statistike

evropskih držav ne kažejo. V trgovini z ljudmi za namene spolnega izkoriščanja so še vedno najboljčutljivejša skupina ženske in mladostnice (ICMPD v Čurin 2012, 71–72). Tudi način dela kriminalnih združb se spreminja. Če so se v preteklosti posluževale predvsem fizičnega nasilja, ki je sicer še vedno prisotno, zdaj v večji meri uporabljajo mehke metode prisile, od pogajanj, psihičnih pritiskov in podobnih elementov. Žrtve se namreč na koncu vedno znajdejo v izkoriščevalskem položaju ne glede na to, če so na začetku pristale na ponudbo (Čurin 2012, 71–72).

Po podatkih, ki jih navaja evropski statistični urad Eurostat, je bilo v obdobju od leta 2010 do 2012 v 28 članicah Evropske unije registriranih 30.146 žrtev trgovine z ljudmi. Od tega so 80 odstotkov predstavljale ženske in deklice, pri 69 odstotkih registriranih žrtev pa je šlo za spolno izkoriščanje. Kar 95 odstotkov žrtev, ki so bile izkoriščane za omenjeni namen, je bilo ženskega spola. Registriranih je bilo tudi več kot tisoč otrok, ki so bili izkoriščeni za namen ponujanja spolnih uslug (Eurostat 2014, 13). Največ registriranih žrtev, ki so prihajale iz Evropske unije, je imelo romunsko, bolgarsko, nizozemsko, madžarsko oziroma poljsko državljanstvo. V evropskih državah so se kot identificirane žrtve pogosto znašli še državljani Nigerije, Brazilije, Kitajske, Vietnama in Rusije (Eurostat 2014, 13).

V letih 2010, 2011 in 2012 so članice Evropske unije dokumentirale 8.551 sodnih pregonov posameznikov zaradi trgovine z ljudmi. Več kot 70 odstotkov osumljenih, obtoženih in obsojenih zaradi trgovine z ljudmi je bilo moškega spola. Države članice so sicer v omenjenem obdobju obsodile 3.786 trgovcev z ljudmi (Eurostat 2014, 13).

Slovenija je zaradi svojega geostrateškega položaja na področju trgovine z ljudmi za namen spolnega izkoriščanja večinoma tranzitna država. Kljub temu so zaznani številni primeri trgovine z ljudmi, ko lahko govorimo o Sloveniji kot državi končne destinacije oziroma izvora. Prvi koraki v boju proti trgovini z ljudmi pri nas so bili osredotočeni na posamezne primere, delovanje pristojnih institucij in nevladnega sektorja pa je potekalo dokaj neusklajeno. Obseg problematike je naraščal, pojavila se je tudi potreba po bolj celovitem in usklajenem pristopu njenega reševanja. S tem namenom je bila že leta 2001 imenovana prva medresorska delovna skupina, ki so jo sestavljali predstavniki ministrstev ter nevladnih in mednarodnih organizacij. V začetku leta 2002 je bil imenovan še nacionalni koordinator za omenjeno področje, ki je bil zadolžen tudi za vodenje in koordinacijo omenjene skupine.

Konec leta 2003 je bila ustanovljena vladna medresorska delovna skupina, ki je bila vsebinsko in organizacijsko na novo opredeljena. S potrditvijo na seji vlade je dobila širši mandat za boj proti trgovini z ljudmi. Medresorska delovna skupina se praviloma sestaja na dva meseca, po potrebi tudi pogosteje. Na srečanjih usmerja aktivnosti posameznih organizacij, katerih predstavniki sestavljajo skupino. Prav tako lahko člani na srečanjih neposredno izmenjujejo informacije o aktualnem dogajanju na področju boja proti trgovini z ljudmi. Medresorska delovna skupina o boju proti trgovini z ljudmi v letnih poročilih seznanja tudi vlado (Vlada RS 2015). V nadaljevanju predstavljam nekaj številke iz poročil.

Leto 2013:

V letu 2013 je slovenska policija obravnavala postopke zoper 15 osumljenih storilcev, državno tožilstvo je vodilo postopke zoper 9 oseb. Vzrok za razlike v podatkih med institucijama je, ker kazenski postopki, če zoper osumljence ni odrejen pripor, lahko trajajo več let. V letu 2013 sta bili izrečeni tudi dve obsodilni sodbi (Vlada RS 2015).

Leto 2012:

V letu 2012 so policisti skupno obravnavali 23 kazenskih postopkov, državno tožilstvo pa 27. Izrečenih je bilo 8 obsodb. V omenjenem letu je bil obravnavan tudi primer, v katerem se je znašlo 52 oškodovank oziroma domnevnih ali možnih žrtev trgovine z ljudmi, ki se sicer kot take niso prepoznale (Vlada RS 2015).

Leto 2011:

V letu 2011 je skupno teklo 15 kazenskih postopkov za kaznivi dejanji trgovine z ljudmi in spravljanje v suženjsko razmerje. Izrečenih je bilo 6 obsodilnih sodb, v njih je sodišče obdolžencem spremenilo pravno kvalifikacijo iz kaznivega dejanja trgovine z ljudmi v kaznivo dejanje izkoriščanja prostitucije (Vlada RS 2015).

Leto 2010:

V letu 2010 je policija obravnavala 3 kazniva dejanja trgovine z ljudmi in 11 kaznivih dejanj zlorabe prostitucije. Obsojenih je bilo deset oseb, kar je tudi posledica zaključenih postopkov iz preteklih let. Največ, kar 6 ljudi, je bilo kaznovanih zaradi zlorabe prostitucije. Obravnavanih je bilo tudi več kot 33 oseb, ki so se prepoznale kot potencialne žrtve trgovine z ljudmi oziroma so kot žrtve bile deležne vsaj ene oblike pomoči (Vlada RS 2015).

Leto 2009:

V letu 2009 je policija obravnavala 13 osumljencev za 28 kaznivih dejanj trgovine z ljudmi v štirih kazenskih ovadbah in štirih poročilih. Državno tožilstvo je obravnavalo zlorabo prostitucije v šestih kazenskih ovadbah zoper devet osumljencev. Za kazniva dejanja iz preteklih let so bile izrečene sodbe zoper štiri osebe (Vlada RS 2015).

Leto 2008:

V letu 2008 je policija obravnavala skupno 18 primerov kaznivih dejanj, uvedla 11 kazenskih ovadb in obravnavala eno poročilo državnega tožilstva zoper 36 storilcev. Državno tožilstvo je sicer v 11 kazenskih ovadbah in 2 poročilih obravnavalo skupno 31 osumljencev. Preiskave so bile uvedene zoper 7 oseb, obtožbe vložene za 10 posameznikov, kar 6 iz preteklih let (Vlada RS 2015).

Zadnji načrti in dejavnosti pristojnih institucij v boju proti trgovini z ljudmi so začrtani v Akcijskem načrtu za boj proti trgovini z ljudmi za obdobje 2015–2016, ki ga je vlada sprejela v začetku leta 2015. V omenjenem načrtu je posebna pozornost posvečena uresničevanju priporočil Sloveniji, ki jih je podal nadzorstveni mehanizem po Konvenciji Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovini z ljudmi (Ministrstvo za notranje zadeve 2014, 4). Skupina strokovnjakov za ukrepanje proti trgovini z ljudmi imenovana GRETA Slovenijo poziva, da priskrbi zadostne vire za delovanje delovne skupine in nacionalnega koordinatorja ter da se vzpostavi mehanizem za spremljanje dejavnosti državnih institucij v boju proti trgovini z ljudmi. Ob tem poudarjajo, da bi morale institucije med drugim posebno pozornost nameniti trgovini z otroki in trgovini z ljudmi iz ranljivejših skupin. Za namene evalvacij predlagajo tudi oblikovanje skladnega statističnega sistema, ki bo na enem mestu ponujal statistične in ostale podatke vseh organizacij, ki sodelujejo v boju zoper trgovino z ljudmi, prav tako bi bil tudi podpora za dodatne raziskave. Strokovnjaki predlagajo tudi usposabljanja in izobraževanja za vse, ki imajo stik z morebitnimi žrtvami. Programi bi morali biti oblikovani tako, da bi povečali znanja, potrebna za identifikacijo žrtev trgovine z ljudmi, za različne oblike izkoriščanja, da bi ponudili dodatna znanja pri nujenju pomoči in zaščite ter da bi udeleženci izobraževanj pridobili dodatna znanja, ki so potrebna za omogočanje odškodnine žrtvam in zagotavljanje obsodbe storilcev. Slovenski organi so pozvani tudi k iskanju nadaljnjih možnosti mednarodnega sodelovanja pri preiskavi in pregonu primerov trgovine z ljudmi in zagotavljanja pomoči žrtvam. GRETA predlaga tudi, da se osveščanje o nevarnostih

načrtuje glede na predhodne ukrepe in se usmeri glede na potrebe. Prav tako poudarjajo potrebo, da se operativnemu osebju zagotovijo ažurirani kazalci, smernice in orodja za uporabo v procesu identifikacije žrtev ter da imajo operativci bolj proaktiven pristop in okrepijo terensko delo za namene identifikacije potencialnih žrtev. GRETA poziva slovenske organe, da zagotovijo, da dostop žrtev trgovine z ljudmi do pomoči ni pogojen s sodelovanjem v preiskavi in kazenskem postopku, prav tako je žrtvam treba omogočiti reintegracijo v družbo, centri za socialno delo pa morajo zagotavljati podporo in pomoč otroškim žrtvam trgovine z ljudmi. Strokovnjaki so slovenske organe opozorili, da morajo vsem možnim žrtvam trgovine z ljudmi ponuditi obdobje okrevanja in razmisleka, vse žrtve pa sistematično obvestiti o tej možnosti. Prav tako pozivajo, da se iz Zakona o tujcih odstrani pogoj, da je pričanje žrtve »pomembno, kar potrди pristojni organ kazenskega pregona«. Menijo namreč, da morajo slovenski organi zagotoviti, da lahko žrtve trgovine z ljudmi v celoti izkoristijo pravico do pridobitve obnovljivega dovoljenja za prebivanje, še posebej takrat, ko ne morejo sodelovati z organi. GRETA poziva slovenske organe, da zagotovijo žrtvam informacije in različne oblike pomoči glede odškodninskih zahtevkov. Prav tako morajo organi povečati zaščito žrtev, ki se vračajo v Slovenijo, jim nuditi pomoč in omogočiti reintegracijo. Strokovnjaki pozivajo tudi k uvedbi kaznivega dejanja uporabe storitev, ki so predmet izkoriščanja, ob zavedanju, da je oseba žrtve trgovine z ljudmi. Ob tem Slovenijo pozivajo, da žrtve trgovine z ljudmi ne kaznuje za kazniva dejanja, če so vanje prisiljene. Prav tako morajo organi v celoti izkoristiti razpoložljive ukrepe za zaščito žrtev med preiskavo, sodnim postopkom in po njem. V sklopu tega je treba sprejeti dodatne ukrepe, da so vse žrtve ustrezno obveščene o svojih pravicah, pravnih sredstvih ter med pravnimi postopki deležne pomoči. Slovenski organi morajo razširiti tudi postopke posebne zaščite na vse otroške žrtve trgovine z ljudmi do starosti 18 let, ob upoštevanju najboljšega interesa otroka (Ministrstvo za notranje zadeve RS 2014, 5–7).

4.3.2 Delovanje pod okriljem zvodnikov

V prostituciji imajo pomembno vlogo tudi zvodniki, ki so poleg ponudnikov spolnih storitev in klientov, jedro prostitucije. So tudi bolj ali manj zakriti udeleženci v tej dejavnosti, nastopajo pa v zelo različnih vlogah. Številni avtorji jim pripisujejo izključno negativno vlogo. V sklopu tega raziskovanja nas bodo zanimali predvsem zvodniki v ožjem pomenu, se pravi tisti, ki so neposredno vpleteni v posel in so v stiku s ponudnicami oziroma ponudniki spolnih storitev, pogosto tudi s strankami. Omenjena skupina pogosto ponudnice oziroma

ponudnike spolnih storitev novači, jih na različne načine sili v prostitucijo, jih neposredno nadzoruje, na različne načine zlorablja in jim v večji ali manjši meri trga tudi prihodek (Popov 2008, 178–180). Sodelavka Karitas Nina Stenko Primožič pravi, da je stanovanjska prostitucija, ki prevladuje v Sloveniji, zaradi skritosti in težje dostopnosti v privatna stanovanja lahko še bistveno bolj nevarna za zlorabe.

Glede na to, da prostitucija ni regulirana na nek način, mislim, da je lahko to še bistveno bolj nevarno, kot neka prostitucija v bordelih, ker kot sem rekla, noben se ne bo izpostavil. Ali pokličeš policijo? Dvomim, da jo pokličeš. Ali sosedje pokličejo policijo? Dvomim, da jo pokličejo. [...] Tako da mislim, da so ženske veliko bolj ranljive za zvodnike. Ker vemo, da je v Sloveniji težko delati v prostituciji brez zvodnika. Ker se ti prej ali slej nalima, ker je Ljubljana razdeljena na rajone in zvodniki obvladujejo sceno. Ker vsaka nova številka, ki se pojavi v oglasniku, jo preverijo, ker se najavijo kot stranke in poskušajo. Zdaj pa je pač odvisno od punce, ali je toliko psihično močna in ali se upa zoperstaviti. (Stenko Primožič 2015)

Ena od ponudnic spolnih storitev je sicer menila, da je malo deklet takšnih, ki so se s to dejavnostjo začele ukvarjati popolnoma samostojno.

V to me je uvedel en moj prijatelj, ki mi je posredoval podatke in s tem pripeljal do tiste zvodnice, pri kateri nisem bila dolgo. Mogoče dva meseca. Potem sem šla k eni drugi zvodnici, tam sem bila kakšno leto, potem sem šla pa zase. [...] Zdaj delujem samostojno. S prijateljico pa imava skupaj najeto stanovanje. Zdaj, ko začneš, verjetno ne začneš samostojno. Ker še ne znaš niti, kako se to vse izpelje. Potem pa ne vidim razloga, zakaj bi ti delal za nekega zvodnika ali zvodnico. (Flora)

Druge so sicer trdile, da ne delujejo pod okriljem zvodnika, so pa odgovori na nekatera druga vprašanja kazali na to, da bi v preteklosti ali celo sedanosti nad njimi lahko bdela neke vrste posrednik. Tako so recimo trdile, da jim je to delo nekdo predlagal, da so ga našle preko oglasa in podobno.

Nekdo iz prijateljskega kroga je predlagal, če bi bila sposobna kaj takega narest. Pa sem prvo itak rekla, da ne. Potem pa, ko je prišla taka kriza, da res ni bilo v žepu niti centa, sem pa s tem pač probala. Pridružila sem se eni puncici, zaradi tega, da sem bila bolj varna in tako se je začel. Zdaj zadevo opravljam samostojno, na začetku pa sem začela s puncami, da spoznam kako zadeva poteka in zaradi varnosti. Nikoli nisem delala za zvodnika. (Ana)

Našla sem preko oglasa. Delujem pa samostojno. Nekaj jih deluje pod okriljem zvodnikom, sam se mi zdi, da se čedalje bolj samostojne, da se ne pustijo temu. (Barbara)

Ne, sama sem se zanimala za delo in sem našla v oglasniku to ponudbo, pa sem pač poskusila in to zdaj delam. Sama od sebe, nihče me ni silil. Sem nekaj iskala in sem to našla. Pa sem to poskusila in zdaj to delam. [...] Imam eno kolegico, ki me je vpeljala v to. (Tanja)

Nina Stenko Primožič poudarja, da je samostojno, tudi za Slovenke zelo težko začeti s tem delom, posebej, če je prisotna finančna stiska. Pri tujkah, ki delajo v Sloveniji, pa gre, po njenem mnenju, praviloma za načrtno novačenje.

Verjetno, da prideš na to idejo, ti mora nekdo povedati ali te vpeljati. A je to tvoja prijateljica? A je to res tvoja prijateljica ali je to tvoja zvodnica, ker nekaj pobira od tebe verjetno. Mislim, da je redko katera tako samozavestna in odločna, da se v to poda sama od sebe. Nekje moraš dobiti idejo, nekje moraš dobiti neka zagonska sredstva, ker rabiš nek prostor. [...] Kar se tiče tujk, te v zdajšnjem času novačijo načrtno, oglašuje se na internetu v njihovih državah ali v časopisih. Zakaj, kaj bodo delale in koliko bodo zaslužile. Pri tem pa pride do zavajanja v smislu, da nikoli ne delajo točno toliko, kot naj bi delale. Več se dela, potem so tukaj kazni, odbitki, pa denarja na koncu ni nikoli toliko kot ga ponujajo. Pa tudi začetni stroški, da nekoga pripeljejo v državo so zelo nerealni. (Stenko Primožič 2015)

Z gotovostjo lahko trdimo, da v Sloveniji veliko ponudnic deluje popolnoma samostojno, vendar je bistveno vprašanje, kakšna je vloga zvodnikov oziroma posrednikov, ki bdijo nad preostalimi ponudnicami spolnih storitev. Ali dekleta silijo, da delajo za njih, jim pobirajo večino zneska, jih popolnoma nadzorujejo, uporabljajo različne oblike nasilja, ali dekletom prepuščajo popolnoma samostojno in prostovoljno delovanje ter jim za neki pavšalni znesek oddajajo zgolj prostor in morebiti skrbijo za njihovo varnost v primeru nasilnih strank. Poudariti je potrebno, da je zvodništvo v Sloveniji kaznivo v kakršni koli obliki, vendar je slednja oblika organiziranja že nekoliko podobna bordelski organizaciji, ki je značilna za države, ki so prostitucijo regulirale, in kjer lahko ponudnice spolnih storitev samostojno najamejo sobo, ob tem, da je poskrbljeno za njihovo varnost. Glede na večinsko mnenje sogovornic, da je prav, da se zvodniki preganjajo, se zdi, da v Sloveniji prevladuje prva skupina.

4.3.3 Pomoč žrtvam trgovine z ljudmi

Pomoč žrtvam trgovine z ljudmi pri nas nudijo nevladne organizacije, ki imajo z državnimi organi sklenjene pogodbe. Večina omenjenega bremena pade na Društvo Ključ in Karitas. Predstavnica slednje Nina Stenko Primožič pravi, da so kot izvajalec krizne namestitve 24 ur

na dan dosegljivi za policijo in žrtve trgovine z ljudmi. Krizna namestitev traja trideset dni, nato sledi varna namestitev, ki je za zdaj omogočena zgolj, če želi žrtev sodelovati s policijo. To naj bi se v prihodnje spremenilo. Omenjena pomoč je sicer namenjena osebam, ki se prepoznajo kot žrtve trgovine z ljudmi, sicer pa sogovornica pojasnjuje, da lahko prostitutke, ki bi želele opustiti dejavnost in so odvisnice od drog, pomoč poiščejo v Zavodu Pelikan, tiste, ki imajo otroke, pa tudi v posameznih materinskih domovih ali varnih hišah. Namestitve za osebe, ki si želijo zgolj opustiti prostitucijo, trenutno ne obstajajo (Vlada RS 2015; Stenko Primožič 2015).

Nina Stenko Primožič pojasnjuje, da jim v krizni namestitvi nudijo celostno oskrbo in pomoč, tudi zdravstveno.

To je obvezno, tako kot namestitev, hrana, štiriindvajset urno spremljanje, tolmačenje, pravna pomoč. V ta rang sodijo tudi testi za SPB, ginekološki pregledi. Lahko pa oseba to zavrne, ima možnost, da podpiše izjavo in prevzame odgovornost za svoje lastno zdravje. (Stenko Primožič 2015)

Ob tem sogovornica opozarja na problem ne financiranja reintegracije, ki je po njenih besedah ključna, saj se lahko sicer žrtve trgovine z ljudmi znajdejo v začaranem krogu.

Kot vedno je problem financiranje. V Sloveniji ni dorečena neka dolgoročna reintegracija, kar je ključno. Se pravi, da so krizne in varne namestitve financirane, ko se pa izteče ta varna namestitev, pa vemo, da sta reintegracija in integracija ključni.[...]Mi potem iz lastnih virov, poskušamo tej osebi še naprej pomagati. Kako pomagamo? Gre za spremljanje, za varno vključevanje na trg dela, poskuša se dati osebi možnost, da počne nekaj drugega in se osamosvoji. Tudi tako, da si najame neko garsonjero in poskuša zaživeti drugače. (Stenko Primožič 2015)

4.3.4 Spolno prenosljive bolezni

Prostitucijo pogosto spremljajo tudi spolno prenosljive okužbe. V državah, kjer so zadeve regulirane, morajo ponudnice in ponudniki spolnih storitev na določeno časovno obdobje opravljati predpisane zdravniške preglede. V nekaterih državah je celo kaznivo, če stranka od ponudnice ali ponudnika spolnih storitev zahteva storitev brez zaščite oziroma uporabe kondoma. Določene države so veliko naredile tudi z osveščanjem o zaščiti in večji dostopnosti kondomov. V Sloveniji zadeve temeljijo predvsem na prostovoljni bazi. Tako je od vsakega posameznika, ki deluje v omenjeni dejavnosti, odvisno, kako pogosto in za katere bolezni se bo testiral, če sploh.

Predstavnica Nacionalnega inštituta za javno zdravje Evita Leskovšek pravi, da skupina spolnih delavcev sama po sebi ne predstavlja velikega tveganja za širjenje spolno prenosljivih bolezni, ker je tveganje prisotno samo v kombinaciji s klienti, ki bi se okužili od nekoga, ki ponuja spolne storitve.

Teoretično sicer obstaja večja možnost, vendar je pomembna vloga klienta. Ker nekdo, ki plačuje te storitve, plačuje za seks in se zaščiti, je relativno zaščiten. Če pa se klient ne zaščiti, tudi ob njegovi soodgovornosti, je tak penetrativni spolni stik lahko tvegan. Ob tem je seveda potrebno poudariti, da imamo tudi moške, ki prodajajo spolne usluge, ne samo žensk, in tukaj je tveganje še večje. (Leskovšek 2015)

Sogovornica pravi, da se trudijo o zaščiti pred spolno prenosljivimi boleznimi osveščati čim širšo javnost. Ob tem dodaja, da direktnega dostopa do večjega dela skupine spolnih delavcev pri nas nimajo.

To pomeni, da je zelo težko do teh skupin priti ciljano. Nimamo registriranih še nekaterih organizacij oziroma nekaterih javnih hiš, kjer bi lahko distribuirali kondome, osveščali in tako naprej. Tako, da do zdaj smo poskušali čim več raziskovati in dosegati to skupino, predvsem pa kliente, saj je predvsem od njih odvisna spolna praksa. Vemo namreč, da včasih klienti plačajo celo več za spolni odnos brez zaščite. (Leskovšek 2015)

Evita Leskovšek pravi tudi, da je v zadnjem času manj promocijskega materiala, na drugi strani pa so povečali število testirnih mest.

V preteklih letih smo imeli ogromno materialov, zložen, letakov, ki so se masovno delili in kjer so bile informacije o mestih, kjer so možna testiranja. Zdaj, tudi deloma zaradi krize, je usmeritev ministrstva za zdravje, da to ni več potrebno, da lahko vsak najde te informacije na spletni strani. Osebnostno mislim, da ni čisto tako, s tem zmanjšamo dostopnost do teh informacij, ker vemo, da vsi ljudje nimajo računalnika, nekateri so, zlasti starejša generacija, računalniško nepismeni. Skratka, dostopnost se s tem zmanjšuje. Informacije o tem so sicer dosegljive na spletni strani. Na drugi strani pa se je v zadnjih letih povečalo število testirnih mest. (Leskovšek 2015)

Podatki kažejo (glej Tabelo 4.1), da se število prijavljenih spolno prenosnih okužb v zadnjih letih večinoma povečuje. Po letu 2007 se je izrazito povečalo število obolelih za sifilisom, če pogledamo skupno, je v drugi polovici merjenj po letu 2007 veliko več prijavljenih primerov AIDS-a, primeri prijavljene gonoreje skozi leta padajo in naraščajo, podobno je tudi s

klamidijo, vendar se je prijava omenjene okužbe spet izrazito povečala po letu 2010 (Nacionalni inštitut za javno zdravje 2015).

Tabela 4.1: Prijavljeni primeri spolno prenosljivih okužb

BOLEZEN / LETO	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
AIDS	5	2	6	7	13	5	9	11	17	7	15	11	11
SIFILIS	26	13	11	15	40	29	37	93	76	56	111	90	65
GONOREJA	54	56	56	45	45	35	39	43	30	44	25	45	62
KLAMIDIJA	205	238	256	152	229	141	201	127	130	176	231	249	248

Vir: Nacionalni inštitut za javno zdravje (2015)

Na eni od spletnih strani, kjer je možno zaslediti ponudbo spolnih storitev, lahko vidimo, da velika večina akterjev v omenjeni dejavnosti ne poseduje potrdil o testiranjih na spolno prenosljive bolezni (SloEscort 2015). Sogovornice, ki se ukvarjajo s prostitucijo, so mi sicer dejale, da zdravstvene preglede opravljajo, večinoma se testirajo na HIV in hepatitis, nekatere omenjajo tudi ginekološke preglede.

Zdravstvene preglede opravljam redno. Na približno tri mesece. Pregledam pa se na čisto vse spolno prenosljive bolezni. Ne samo AIDS, pa hepatitis. (Ana)

Imamo to kar redno. Za AIDS pa hepatitis pa sifilis pa tudi druge stvari. (Barbara)

Ja, na pol leta. Pregledam pa se na hepatitis in AIDS. (Klara)

To delam tudi zaradi sebe. Vse preglede imam in sem zdrava. Preglede pa opravljam dvakrat letno. Delam pa tudi s kondomi. (Tanja)

Ta HIV, drugače pa itak ti ginekološki, to je redno. Ginekološko je letno, zdaj če pridejo kakšne težave, kaka vnetja ... Drugače pa to ni zdaj tako, saj itak smo vse zaščitene. (Dunja)

Na HIV pa hepatitis. Naredim kar pogosto, ker imam še eno drugo kronično bolezen pa moram. Na pol leta. (Elena)

Zadnjič sem bila, mogoče kakšen mesec nazaj. Predvsem za HIV. Za druge znanke pa ne vem, ampak mislim, da se ne testirajo. (Flora)

4.3.5 Dostopnost testiranj in zdravstvena oskrba

V Sloveniji so lahko dostopna predvsem testirna mesta, kjer opravijo preglede za HIV, hepatitis in sifilis. Nekoliko težje je opraviti preiskave na ostale spolno prenosljive bolezni. V Sloveniji sicer delujejo zgolj tri ambulante, ki se ukvarjajo samo z diagnostiko in zdravljenjem spolno prenosljivih bolezni, in sicer na Dermatovenerološki kliniki in Kliniki za infektivne bolezni in vročinska stanja, ki delujeta v sklopu Univerzitetnega kliničnega centra Ljubljana, ter na Oddelku za kožne bolezni, ki deluje v sklopu Univerzitetnega kliničnega centra Maribor.

Predstavnica Nacionalnega inštituta za javno zdravje Evita Leskovšek vidi potrebe po določenih spremembah, predvsem na področju zagotavljanja določenih storitev in dostopnosti do dermatovenerologov.

Osnovno zdravstveno zavarovanje nam omogoča dostop do zdravljenja urgentnih stanj, medtem ko dodatno je potrebno. Spolno prenosne bolezni namreč ne spadajo v kategorijo bolezni, ki ogrožajo življenje, tako da je za zdravljenje potrebno imeti dodatno zavarovanje, sicer je pa samoplačniško, kar je pa bistveno dražje. Strategija preprečevanja in obvladovanja okužbe s HIV za obdobje od leta 2010 do 2015 je poudarila, da veliko ljudi zaradi stigme, strahu ali predsodkov, ne želi, ne zmore, noče ali se izogiba testiranju, v primeru, da imajo sum na neko spolno prenosno bolezen ali pa že težave. Prav tako pa si zaradi strahu ne upajo iti do osebnega zdravnika po napotnico. Zato je strategija poudarjala nujnost do direktne dostopnosti do dermatovenerologov, tako kot lahko gredo ljudje direktno k ginekologu ali psihiatru brez napotnice. Vendar v tem obdobju to še ni bilo urejeno. (Leskovšek 2015)

Sodelavka Karitas Nina Stenko Primožič je opozorila, da predvsem tistim ponudnicam spolnih storitev, ki so bile žrtve trgovine z ljudmi in so brez zdravstvenega zavarovanja, težko zagotavljajo popolno oskrbo.

Tukaj mi na podlagi naših dobrih odnosov z določenimi zdravniki uspemo te zadeve zagotoviti. Še dobro, da imamo tudi ambulanto za osebe brez zdravstvenega zavarovanja, ker so to tujke. Zelo težko je zagotavljati samo nujne zdravstvene posege, ker vemo, da se ene stvari zdijo ne nujne, pa so nujne. Da oseba pri dvajsetih letih izgubi vse zobe, je zelo nujno, da pride do zobozdravnika. (Stenko Primožič 2015)

Evita Leskovšek pa meni, da bi določene spremembe lahko situacijo še nekoliko izboljšale. Zato predlaga več preventive, tudi z zdravniškimi svetovanji, dostopnejša testiranja in večjo dostopnost do kondomov.

Mislim, da je potrebno več delati v smislu preventive, testiranja naj bi bila bolj dostopna, tudi kondomi bi morali biti bolj dostopni in cenejši. Svetovanje bi moralo biti bolj dostopno, ker zdaj zaradi pomanjkanja kadra se testiranja izvajajo, načeloma bi moralo biti vključeno tudi svetovanje, v praksi pa vemo, da ni tako. Ker če je nekdo akutno zainteresiran za testiranje, pomeni, da ima neko bojazen o možni okužbi in takrat je tudi najbolj dojemljiv za preventivna sporočila. In je dobro tisti čas izkoristiti, pred testiranjem in tudi po testiranju, ker s tem imamo večjo možnost, da se bo ta oseba kasneje v svoji karieri zaščitila. (Leskovšek 2015)

4.3.6 Registracija dejavnosti ter socialno in zdravstveno varstvo

V Sloveniji nikoli ni bilo mogoče »podjetniško« registrirati dejavnosti ponujanja spolnih storitev, čeprav je že Uredba o uvedbi in uporabi standardne klasifikacije poklicev iz leta 1997 pod klasifikacijsko številko 5149.4 omenjala poklic prostitutke. Dejstvo je, da se spolne storitve ponujajo v nekaterih nočnih klubih, masažnih salonih, preko nekaterih spremljevalnih agencij in tako naprej. V omenjenih tipih podjetij je včasih za nakup spolne storitve možno dobiti celo račun, ki je izdan za neko drugo storitev. Prav tako imajo omenjena podjetja z zaposlenimi sklenjene pogodbe, vendar slednji ne opravljajo zgolj dejavnosti, ki je predmet pogodbe. Velik del prostitucije pa se odvija na popolnoma črnem trgu, kar pomeni, da zaposleni ne obstajajo, ne plačujejo nobenih prispevkov, niso nadzorovani na noben način in z omenjenega naslova nimajo nobenih pravic.

Omenjen tip prostitucije se odvija predvsem v zasebnih stanovanjih in hotelih. Ponudnice storitev, ki so sodelovale v intervjujih, so različnih mnenj o tem, ali bi prijavile dejavnost, če bi obstajala ta možnost. Predvsem tiste, ki tega ne bi storile, se bojijo, da bi na ta način bile izpostavljene. Tiste, ki bi prijavile dejavnost, pa so načeloma pripravljene sprejeti pogoje dela, ki bi jih postavila država.

Nikoli ne bi registrirala dejavnosti, pod nobenimi pogoji. [...] Na to gledam, da je tako čist v redu. Zaradi tega, ker nobena ne bi bila rada ožigosana uradno. (Ana)

Glejte, če bi bilo pri nas to legalizirano, bi normalno vse plačevala. Če pa ni, pa kaj češ. Nisem prva in ne zadnja. Drugače pa zdravstveno zavarovanje si plačujem. [...] Bi prijavila dejavnost, pa sprejela tisto, kar bi hotela država. Pa ljudje verjetno ne bi tudi tako postrani gledali, kot je to zdaj, če se kje kaj ugotovi, kaj posumi. (Tanja)

Če bi bilo tako bi bilo super, pa če bi tekla še kakšna delovna doba. Bi opravljala tudi zdravstvene preglede. [...] Zdaj če bi bilo to preveč javno nakazano, potem ne bi registrirala, če bi bilo pa bolj privat, pa ja. (Barbara)

V bistvu bi bilo boljše, če bi se lahko registrirala dejavnost. Bi bile punce potem nekak bolj varne, se mi zdi. Pa enakopravne drugim, če se dejavnost registrira je potem malo drugače vse skupaj. [...] Bi registrirala dejavnost, sprejela pa bi vse kar bi zahtevala država. Če bi se dejavnost legalizirala bi verjetno v prostituciji ostal nek določen krog punc. Veliko punc bi verjetno nehalo delat, ker se nočejo izpostavljat javnosti, z različnih razlogov. (Klara)

Svoje dejavnosti ne bi rada prijavila, tudi če bi se dalo. Ker tega ne počnem z nekim ponosom. (Dunja)

Pa mogoče bi bilo tudi fajn, da bi bilo uradno. To je že od vedno in vsepovsod, v vseh državah s tem se ukvarja. Objavljeno ali pa se tako spoznaš z moškimi pa ti pomaga z denarjem. Ne vem, meni se zdi, da bi bilo fajn, če bi to bilo uradno. Samo potem pa ne moreš delat diskretno, potem si pa izpostavljen. To pa ne odgovarja vsem. (Elena)

Jaz pod nobenim pogojem. [...] Denar se da skriti. Obstajajo sefi. Zdravstveno sem zavarovana, saj sem invalidsko upokojena. Tako, da glede tega nimam težav. V bistvu mi nič ne manjka, naj kar ostane tako kot je. (Flora)

Glede zdravstvenega ter pokojninskega in invalidskega zavarovanja obstaja, za tiste seksualne delavke in delavce, ki nimajo neke druge zaposlitve, možnost prostovoljne vključitve. Prav tako mnoge zasebne zavarovalnice ponujajo različne možnosti zavarovanj in varčevanj. Vendar pa je onemogočeno koriščenje omenjenih pravic z naslova dejavnosti ter nekaterih drugih pravic.

4.4 Predlagani ukrepi

Slovenija ni nikoli konkretno posegla na področje prostitucije, je pa z določenimi drugimi področnimi zakoni poskrbela za ureditev nekaterih vprašanj. Tako imajo vse osebe, ki živijo zgolj od ponujanja spolnih storitev in so državljani RS možnost, da se prostovoljno zdravstveno, pokojninsko in invalidsko zavarujejo. S tem jim je zagotovljen neposreden dostop do dela socialnih pravic, vključno z zdravstveno oskrbo. Predstavnica Nacionalnega inštituta za javno zdravje Evita Leskovšek pravi, da se že sedaj lahko tako neposredno dostopa do osebnega zdravnika, psihiatra in ginekologa. Ob tem pojasnjuje, da se trudijo zagotoviti še neposreden dostop do dermatovenerologov, ki se ukvarjajo tudi z zdravljenjem

spolno prenosljivih bolezni (Leskovšek 2015). Sodelavka Karitas Nina Steno Primožič pa dodaja, da imajo največ težav z zagotavljanjem popolne zdravstvene oskrbe za osebe, ki so žrtve trgovine z ljudmi (Stenko Primožič 2015). Na področju zdravstva in preventive bi bilo zato smiselno:

- povečati dostopnost do venerologov,
- poskrbeti za lažjo dostopnost do celostnih testiranj na spolno prenosljive bolezni na enem mestu,
- zagotoviti financiranje in celovito zdravstveno oskrbo žrtev trgovine z ljudmi,
- ciljno osveščati ponudnike seksualnih storitev o varni spolnosti in uporabi kondomov,
- nadaljevati z osveščanjem celotne populacije o nevarnostih spolno prenosljivih bolezni,
- zagotoviti večjo dostopnost kondomov (akcijsko deljenje in nižje cene).

Na področju trgovine z ljudmi bi bilo potrebno upoštevati že predstavljene predloge GRETE, ki so vključeni tudi v Akcijski načrt za boj proti trgovini z ljudmi za obdobje 2015–2016. V sklopu tega se zdi zelo pomembno predvsem naslednje:

- zagotoviti izobraževanje oseb v določenih segmentih javnega sektorja o tem, kako prepoznati žrtve trgovine z ljudmi in kako jim pomagati,
- posebno pozornost nameniti preprečevanju trgovine z otroki in osebami iz ranljivejših skupin,
- ciljno osveščati skupine, ki predstavljajo večje tveganje, da padejo v roke trgovcev z ljudmi, o nevarnostih in možnih rešitvah,
- zagotoviti sredstva za reintegracijo žrtev trgovine z ljudmi,
- poskrbeti, da se pomoč in ugodnosti žrtvam v nobenem primeru ne pogojuje s sodelovanjem z organi pregona,
- zagotoviti bolj proaktiven pregon trgovcev z ljudmi in zvodnikov na vseh ravneh.

Poleg tega bi bilo smiselno razmisliti tudi o programih, ki bi ponudnicam in ponudnikom seksualnih storitev na njihovo željo pomagali najti izhod iz prostitucije. Večina namreč omenjeno delo sprejme, ker ne vidi ali nima drugih možnosti.

4.5 Razprava o modelih

Znotraj Evropske unije se je pojavila usmeritev, ki članice spodbuja, da bi se proti prostituciji in težavam, ki jo spremljajo, borile z »nordijskim« modelom (Evropski parlament 2014). Omenjeni model sankcionira vse posrednike pri prostituciji in tudi stranke, saj naj bi na ta način zmanjšal povpraševanje (Popov 2008, 135). Opravljene raziskave ne ponujajo oprijemljivih podatkov, da bi se obseg prostitucije zmanjšal, prav tako ni podatkov o tem, da bi se seksualne delavke oziroma delavci odločali za opustitev omenjene dejavnosti (Levy in Jakobsson 2014, 597–600). Povpraševanja naj bi sicer vseeno bilo manj, kar v slabši socialni položaj postavlja prostitutke in prostitute, ki so prisiljeni sprejeti več strank za manj denarja. Prav tako večkrat sprejmejo bolj nestabilne ali celo nevarne stranke (Nord in Rosenberg v Kulick 2003, 204). Na drugi strani so se mnogi verjetno odločili, da bodo spolne storitve ponujali tudi v drugih evropskih državah, ki v večji meri tolerirajo prostitucijo. Omenjeni model je problematičen predvsem z vidika spolnih delavk in delavcev, ki so v prostituciji prostovoljno in na podlagi lastne odločitve. Prvič, ker niso sodelovali pri pripravi omenjenega modela urejanja področja, in drugič, takšna ureditev je poslabšala njihov socialni položaj in jim otežila delovanje v omenjeni dejavnosti. Tudi moje sogovornice, s katerimi sem govoril o ideji kaznovanja strank, so menile, da se omenjena zadeva za njih ne bi obnesla.

Ne podpiram takšne ureditve. S tem se ne strinjam, saj je to odločitev vsakega posameznika, če bo te storitve koristil. Pri večini ljudi, ki prihaja, sploh ni toliko poudarka na seksu, ampak na tem, da ga nekdo posluša, da dobi neko bližino. Ko padeš v monotonost zakona ali si pa v bistvu celo osamljen. (Ana)

To sploh ne bi delovalo. Verjetno bi vplivalo na padec strank. Že kriza je vplivala na to, če bi kaznovali stranke pa nobenega več ne bi bilo. Verjetno bi se za vikend usedli v avto in odšli v Andiamo. (Klara)

To nič ne pomaga. Pol ne bi bilo strank in ne dela. In verjetno bi morala tudi zaradi tega prenehat delat. Za enkrat si sploh ne upam razmišljat o tem. (Dunja)

Zelo zanimiv, predvsem z vidika celostnega urejanja področja, je regulacijski model. Ta prostitucijo obravnava popolnoma drugače, saj jo razume kot dejavnost, za katero določa pravila delovanja. Tako morajo spolne delavke in delavci prijaviti dejavnost, dolžni so opravljati zdravstvene preglede, prav tako pa so deležni pravic, ki izhajajo iz naslova dejavnosti (Weitzer 2012, 76–77). Vendar je pri nekaterih seksualnih delavkah in delavcih glavni problem predvsem to, da so z registracijo zabeleženi, da se ukvarjajo s prostitucijo, to pa jih lahko pozneje ovira tudi pri ustvarjanju kariere. Med mojimi sogovornicami so bila

mnenja glede možnosti registracije dejavnosti deljena, nekatere so povedale, da bi dejavnost registrirale, druge se bojijo izpostavljenosti in tega ne bi storile. Omenjeni model je problematičen tudi z vidika spreminjanja zakonodaje, saj bi z njegovo uveljavitvijo politični odločevalci prostitucijo na nek način razglasili za normalno »moralno nesporno« dejavnost.

Regulacijski model bi Sloveniji lahko prinesel do neke mere večji nadzor nad prostitucijo. Vzpostavila bi se evidenca zaposlenih v tej dejavnosti, vsi vključeni v register bi morali na določen časovni interval opravljati zdravniške preglede in plačevati dajatev državi. Vendar je glavno vprašanje, koliko tistih, ki ponujajo spolne storitve, bi se dejansko registriralo. Vprašanje je tudi, ali bi spremljevalne agencije in erotični masažni saloni, ki ponujajo spolne storitve, formalno razširili svojo dejavnost. To bi jim namreč prineslo dodatne obveznosti. Smiselno bi bilo, da se za začetek omogoči registracija tistim, ki bi to želeli, nato bi se politični odločevalci s strokovnimi sodelavci lahko na podlagi razvoja dogodkov odločali o nadaljnjih korakih. Z delom pobranih dajatev bi lahko financirali tudi boj proti trgovini z ljudmi in zdravstvene storitve v segmentu odkrivanja in zdravljenja spolno prenosljivih bolezni ter različne oblike preventivnega delovanja na omenjenih področjih. Regulacijski model se povezuje tudi s porastom prostitucije, vendar med domačimi ponudniki ni pričakovati povečanja obsega, se pa lahko zgodi, da bodo zaradi tega v Slovenijo migrirali predvsem ponudniki in ponudnice spolnih storitev iz revnejših držav. Ob tem je potrebno okrepiti prizadevanja za boj proti trgovini z ljudmi in določiti razmerje med zvodniki in delodajalci, v kolikor bi seveda zakonodajni predlog dopuščal zaposlovanje spolnih delavk in delavcev ter jih ne bi omejeval zgolj na avtonomno registrirano delovanje.

V Sloveniji trenutno vlada odsotnost vsakršne zakonodaje, ki bi kakorkoli omejevala ali regulirala prostitucijo. V povezavi z omenjeno dejavnostjo se pojavlja zgolj zakonodaja, ki omejuje trgovino z ljudmi in zvodništvo (Kazenski zakonik 113. člen in 175. člen). Zanimivo je tudi, da se v Sloveniji v povezavi s prostitucijo ne pojavljajo vidnejše težave v večjem obsegu, prav tako je skrita sama prostitucija. In prav odsotnost vidne prostitucije, predstavlja največje težave, saj jo je težko nadzorovati, s tem pa je otežen tudi boj zoper trgovino z ljudmi in zvodništvo. Prisotnosti omenjenih težav sicer ne moremo izključiti niti v primeru katerega drugega modela urejanja prostitucije, zato menim, da ni problematično, če se ohrani trenutna ureditev področja.

4.6 Pogledi za možnost zakonodajnih sprememb

4.6.1 Stališča političnih strank

Na vse parlamentarne stranke sem naslovil prošnjo za družboslovni intervju, v katerem bi njihov predstavnik lahko predstavil stališče stranke na področju prostitucije. Ob tem sem jim, kot dodatno možnost, ponudil, da posredujejo odgovore na vprašanja po elektronski pošti. Pridobil sem zgolj dva družboslovna intervjuja, in sicer s predstavnikom DeSUS in ZaAB, v NSi pa so na vprašanja odgovorili preko elektronske pošte. V SMC in SDS so se odločili podati zgolj kratko izjavo po elektronski pošti, v ZL in SD pa se na moje prošnje niso odzvali.

V največji parlamentarni stranki SMC poudarjajo, da se v poslanski skupini z omenjeno problematiko niso »dovolj poglobljeno ukvarjali«, zato ne morejo podati »celovitega in usklajenega stališča«, ki bi zares predstavljalo mnenje vseh članov njihove poslanske skupine. V SDS menijo, da je prostitucijo potrebno urediti celovito, vendar niso sporočili kakšna bi pri tem lahko bila njihova vloga in ali imajo interes posegati na to področje.

Problem prostitucije je potrebno urediti celovito, na način, ki bo zaščitil ranljive, onemogočil izkoriščanje in diskriminacijo ter nasilje, zvodništvo, organizirani kriminal, trgovino z ljudmi in druga kazniva dejanja, pogosto povezana s prisotnostjo prostitucije. (SDS 2015)

V DeSUS, po besedah sogovornika Uroša Prikla, glede prostitucije še niso zavzeli skupnega stališča, saj se o omenjeni tematiki niso pogovarjali.

Osebnostno pa sem pripravljen sodelovati pri reševanju tovrstne problematike, v interesu, da so zaščiteni predvsem tisti, ki se s tem ukvarjajo. Ne velja si zatiskati oči, da tega pri nas ni. Ker to seveda pri nas je. In prav je, da so zaščitene njihove pravice in da socialno in zdravstveno zavarovani. Nenazadnje pa lahko tudi država kakšen evro pobere s tega naslova. (Prikl 2015)

V NSi poudarjajo, da ta trenutek nimajo odgovora na to, kakšna bi bila prava sistemska rešitev za Slovenijo, a dodajo, da bi podprli prizadevanja, za pripravo zakona, ki bi urejal področje prostitucije, pri tem pa izhajal iz vrednot, ki jih zagovarjajo.

Na vsak način pa bi morala država, ne glede na to, kako bo urejala prostitucijo v zakonu, oblikovati javne programe s ciljem, pomagati osebam, da prenehajo s to dejavnostjo, v kolikor to želijo, oziroma jim nuditi ustrezno psiho-socialno, zdravstveno in drugo pomoč. Nadalje pa je država dolžna, da odločno ukrepa proti prisilni prostituciji in trgovini z ljudmi. (NSi 2015)

V ZaAB, po besedah Romana Jakiča, zagovarjajo dekriminalizacijo, ki so jo poslanci sprejeli na njegovo pobudo. Sogovornik sicer poudarja, da so pripravljeni iti tudi korak naprej.

Stranka ZaAB je bila vedno pripravljena zakonsko reševati stvari na bolje. Področje prostitucije pri tem ni izjema. Vložili ali podprli bi katerikoli predlog, ki bi reguliral zdravstveno, socialno-delovno, gospodarsko ali davčno področje vezano na prostitucijo, za tiste, ki se s to dejavnostjo ukvarjajo prostovoljno. Obenem bi moral tak zakonski predlog zaščititi pravice in svoboščine žrtev prostitucije in penalizirati kršitelje regulative. Tu imam v mislih predvsem tiste, ki posegajo v ustavne in zakonsko zaščitene pravice oseb, ki jih tretja oseba prisili v prostitucijo. (Jakič 2015)

4.6.2 Kakšne ureditve si želijo prostitutke

Ponudnice spolnih storitev, s katerimi sem govoril o tem, nasprotujejo uvedbi kaznovanja strank po principu »nordijskega« modela. Menijo namreč, da bi to povzročilo padec števila strank. Del si jih želi legalizacije in uradne registracije dejavnosti, vendar so nekatere izrazile skrb, da bi s tem postale javno izpostavljene oziroma celo »uradno ožigosane«. Zato so nekatere prepričane, da je trenutna ureditev za njih najboljša. Nekaj njihovih pogledov glede posameznih rešitev je že bilo predstavljenih v prejšnjih poglavjih, nekatere ponujam v nadaljevanju.

To je idealna ureditev. Za zvodnike mi je prav, da se jih preganja, ker služijo na račun nas, s tem, da nič ne nudijo, nič ne naredijo. Če smo pa že me v tem poslu, se mi zdi pa prav, da delamo samo zase in za nobenga drugega. (Ana)

To je čisto v redu. Naj ostane tako kot je. (Flora)

Mislím, da bi bilo boljše, če bi se dejavnost legalizirala. [...]Za vse bi bilo verjetno lažje, pa tudi zvodnikov verjetno ne bi bilo toliko, ki bi imeli punce pod okriljem. Verjetno pa bi zrasli podobni klubi kot v Avstriji, na primer Andiamo. (Klara)

Če bi bilo legalizirano, bi delala bolj sproščeno. Mislila bi si, da morem nekaj plačati, pa tako je pri vsakem delu. Če pa tega ni, se pa morem skrivati kot vse druge. (Tanja)

4.6.3 Stališča stroke o modelskih spremembah

Predstavnica Karitas Nina Stenko Primožič opozarja, da bi bile potrebne nekatere spremembe. Vendar gre, po njenem mnenju, pri uvajanju le-teh za neke vrste eksperiment. Ob tem pojasnjuje, da po eni strani v Sloveniji ne pobiramo davkov, po drugi strani pa je vsaj tako, da ženska, ki potrebuje pomoč, sama sebe ne prijavi, ker je dekriminalizirana. Sogovornica tudi

opozarja, da zadeve niso urejene niti na področju zdravstva. Osebnost ji je sicer všeč »skandinavski« model, vendar se sprašuje, ali bi bil dober tudi za Slovenijo. Ob tem pojasnjuje, da so v preteklosti pri nas tudi stranke prijavile posamezne primere trgovine z ljudmi. Na drugi strani Nina Stenko Primožič dodaja, da so njihovi kolegi s Koroške zadovoljni s sistemom bordelov, saj lahko policija s sodelavci Karitas tako lažje dostopa do ponudnic in ponudnikov spolnih storitev ter preveri stanje. Sogovornica poudarja, da če zadeva ponikne v podzemlje, tako kot je to v Sloveniji, nimaš te možnosti (Stenko Primožič 2015).

Sodelavka Nacionalnega inštituta za javno zdravje Evita Leskovšek meni, da represivno ravnanje ne deluje. Po njenem namreč ni mogoče posameznika prisiliti, da se testira ali celo zdravi.

Zdaj legalizacija prostitucije, ki je vsake toliko časa aktualna, odraža neki interes države, da bi stvari uredila, imela pod kontrolo in pobirala davke. To je ta represivni vidik. Vendar vemo, to se kaže tudi v tujini, da bi s tem regulatornim mehanizmom zajela zgolj en del in bi še zmeraj obstajal en sivi del te ekonomije. (Leskovšek 2015)

Po njenih besedah je zato, vsaj na področju zdravstva, treba delovati v smislu boljše osveščenosti, boljšega dostopa do zdravljenja, širše gledano pa tudi v smislu manjše stigmatizacije. Sogovornica poudarja, da je obisk bordelov v Avstriji povezan z večjim občutkom varnosti, saj je prisotna miselnost, da če so seksualne delavke registrirane, naj bi bile tudi redno pregledovane in tako naprej. Vendar, po njenih besedah, to ni vedno nujno. Zato meni, da je pomembno predvsem to, da so zdravstveni strokovnjaki dostopni v smislu »user friendly« (Leskovšek 2015).

4.6.4 Posebna interesa za spremembe ni

Politika v Sloveniji trenutno ni zrela za resnejše spremembe na področju prostitucije, saj večina političnih strank omenjene tematike v letih po dekriminalizaciji ni obravnavala, nima skupnih stališč o tem vprašanju ali pa na lastno pobudo niso pripravljene iti v urejanje področja. V nekaterih strankah sicer poudarjajo potrebe po spremembah in obljublajo sodelovanje pri oblikovanju nove javne politike, vendar nič ne kaže na to, da bi imeli resen interes za obravnavo tega vprašanja. Slednje potrjujejo tudi moje težave pri pridobivanju stališč z njihove strani. Nekaj več interesa kaže zgolj ZaAB, katere član, Roman Jakič, je pred

leti vložil predlog za dekriminalizacijo dejavnosti. Jakič je poudaril, da so v stranki pripravljene vložiti ali podpreti predlog, ki bi reguliral prostitucijo za osebe, ki se s to dejavnostjo ukvarjajo prostovoljno.

V Sloveniji se kaže tudi odsotnost civilnodružbenih gibanj, ki bi se zavzemala za urejanje prostitucije na določen način. Tako ni interesnega združenja, ki bi zagovarjalo skupni pogled seksualnih delavk in delavcev o ureditvi omenjenega področja, niti ni nekih močnejših feminističnih združenj, ki bi se borila za uveljavitev »skandinavskega« modela. Prisotno je zgolj nekoliko močnejše katoliško gibanje, ki bi lahko nasprotovalo predlaganim spremembam, ki ne bi bile v skladu z naukom Cerkve. Tudi seksualne delavke, s katerimi sem govoril, zagovarjajo različni stališči. Nekatere so za možnost registracije dejavnosti, druge za ohranitev trenutnega stanja. Sodelavka Karitas Nina Stenko Primožič in predstavnica Nacionalnega inštituta za javno zdravje Evita Leskovšek nista posebej izrazili podpore določenemu modelu, s katerim bi lahko uredili posamezne zadeve na področju prostitucije, sta pa opozorili na pomanjkljivosti in probleme, ki bi jih bilo potrebno urediti na takšen ali drugačen način. O tem pa je bilo veliko zapisanega že v prejšnjih poglavjih.

5 Zaključek

Prostitucijo v Sloveniji, tako kot v drugih državah, spremljajo številni nezaželeni pojavi in odprta vprašanja. Že predhodno opravljene raziskave, kot tudi ta, so opozorile na trgovino z ljudmi, pojav zvodništva, zdravstvene probleme, ki spremljajo prostitucijo, in delno neurejen socialni položaj oseb, ki se ukvarjajo z omenjeno dejavnostjo. V Sloveniji beležimo različne tipe prostitucije. Najpogostejša je zagotovo stanovanjska. Njena glavna značilnost je odmaknjenost in skritost, zato je tudi tako težko določiti realni obseg omenjenega pojava. Več raziskav, vključno s to, ugotavlja, da so prostitutke, ki delujejo pri nas, zelo različne. Ločijo se po starosti, izobrazbi, nacionalnosti in drugih lastnostih. Vse kot razlog za začetek ukvarjanja s to dejavnostjo omenjajo denar. Nekatere so ga potrebovale za preživetje, druge za dvig življenjskega standarda.

Državne statistike kažejo, da so organi pregona v preteklih letih obravnavali kar nekaj primerov trgovine z ljudmi in zlorab prostitucije, sodišča pa so izrekla tudi več obsodilnih sodb. Pri svojem raziskovanju sem ugotovil, da je glavni problem, da se žrtve trgovine z ljudmi, velikokrat ne prepoznajo kot žrtve in ne iščejo pomoči ali do nje ne morejo. Problem se pojavlja tudi pri reintegraciji žrtev trgovine z ljudmi, saj ta s strani države ni zagotovljena, zato jo poskušajo z lastnimi sredstvi nuditi organizacije, ki pomagajo žrtvam. V Sloveniji je sicer dobro razširjeno tudi zvodništvo, čeprav je večina mojih sogovornic trdila, da deluje samostojno. Omenjena ugotovitev, ki potrjuje nekatere že opravljene raziskave, je sicer bila osnovana na nekaterih odgovorih intervjuvank.

Drugi problemi, vezani na prostitucijo, se pojavljajo v zdravstvenem segmentu. Statistike kažejo, da je število spolno prenosljivih bolezni v porastu. Pri nas se sicer o omenjeni nevarnosti osvešča celotna populacija, ne pa neposredno seksualnih delavk in delavcev. Med raziskovanjem sem ugotovil, da velik problem predstavljajo testiranja na vse spolno prenosljive bolezni na enem mestu, otežen pa je tudi dostop do dermatovenerologov. Ponudnice spolnih storitev so sicer poudarjale, da se testirajo, večinoma za HIV in hepatitis. Eden od spletnih portalov, kjer je mogoče zaslediti ponudbo spolnih storitev, sicer razkriva, da večina ponudnic ne poseduje nobenih potrdil o testiranjih. Raziskave opravljene v drugih državah, kjer je možno registrirati dejavnost in so zdravstvena testiranja obvezna, poudarjajo, da ni mogoče testirati vseh oseb, ki ponujajo spolne storitve, saj jih veliko deluje na črno.

Oblasti prav tako nimajo vzvodov, da bi obolelim osebam preprečile ponujanje spolnih storitev.

Za osebe, ki ponujajo zgolj spolne storitve, je problematično tudi zagotavljanje socialnega varstva. Na podlagi dejavnosti nimajo možnosti vključitve v zdravstveno zavarovanje, kot tudi ne v pokojninsko in invalidsko. Če niso zaposlene, si lahko omenjena zavarovanja uredijo na način, ki je predviden za brezposelne. Prav tako nimajo možnosti koriščenja dopustov, porodniških dopustov in drugih pravic, ki pripadajo uradno zaposlenim osebam.

Zaradi vseh teh anomalij in pomanjkljivosti me je v magistrskem delu zanimalo, ali bi lahko kako področje prostitucije pri nas uredili bolje, in katere ukrepe bi morala sprejeti država. Ugotovil sem, da bi bilo smiselno sprejeti dodatne ukrepe na področju osveščanja, prepoznavanja in odkrivanja žrtev trgovine z ljudmi. Prav tako bi bilo treba sistemsko urediti reintegracijo žrtev in vzpostaviti programe, ki bi osebam na njihovo željo omogočali zapustiti prostitucijo. V zdravstvenem segmentu je bistveno vzpostaviti večjo dostopnost do dermatovenerologov in olajšati testiranja za vse spolno prenosljive bolezni ter zagotoviti popolno zdravstveno oskrbo za vse žrtve trgovine z ljudmi. Priporočljivo bi bilo tudi nadaljnje osveščanje o zaščiti pred spolno prenosljivimi boleznimi in možnostih testiranj.

Države so sicer področje prostitucije uredile na različne načine, vendar nobena od proučevanih ureditev ni idealna in ne ponuja odgovora na vse težave, ki se pojavijo v povezavi s prostitucijo. Tako recimo »nordijski« model v slabši socialni položaj postavlja seksualne delavke in delavce ter jih odmika od strokovnjakov, na drugi strani pa »nemški« oziroma regulacijski model ne vzpostavi popolnega nadzora, saj mnogi še naprej delujejo mimo pravil. Zdajšnja zakonodaja prostitucije v Sloveniji ne ureja, spremljajoči dejavniki pa niso problematični do te mere, da bi bilo nujno spreminjati model. Sprememba bi namreč lahko poslabšala položaj prostitutk in prostitutov, sprožila dodatne probleme ali povečala obseg obstoječih težav.

V magistrskem delu me je zanimalo tudi, ali glede na stališča interesnih skupin in parlamentarnih političnih strank obstaja realna možnost za spremembo javne politike na področju prostitucije. Ugotovil sem, da v Sloveniji ni posebnega interesa za spremembe na omenjenem področju. Nekatere politične stranke sicer menijo, da bi bile potrebne določene

spremembe, vendar so v manjši meri zainteresirane, da bi samoiniciativno sprožile postopke za urejanje področja. Glede tega nekaj več interesa kažejo v ZaAB, katere član, Roman Jakič, je že pred leti dodal pomemben prispevek k dekriminalizaciji prostitucije. V Sloveniji trenutno ni zaznati tudi nobene interesne skupine, ki bi se zavzemala za točno določene spremembe na omenjenem področju. Zato lahko skoraj zagotovo trdim, da do sprememb ne bo prišlo vsaj še nekaj časa.

6 Literatura

1. Abel, Gillian M. 2014. A decade of decriminalization: Sex work 'down under' but not underground. *Criminology and Criminal Justice* 14 (5): 580–592.
2. Abel, Gillian M., Lisa J. Fitzgerald in Cheryl Brunton. 2009. The Impact of Decriminalisation on the Number of Sex Workers in New Zealand. *Journal of Social Policy* 38 (3): 515–531.
3. Ana. 2015. Intervju z avtorjem. Ljubljana, 15. april.
4. Armstrong, Lynzi. 2010. Out of Shadows (and Into a Bit of Light): Decriminalization, Human Rights and Street based Sex Work in New Zealand. V *New Sociologies of Sex Work*, ur. Kate Hardy, Sarah Kingston in Teela Sanders, 39–55. Farnham: Ashgate.
5. Atelšek, Rok. 2011. *Prostitucija: od Ukrajine do Karibov*. Dostop prek: http://www.siol.net/novice/poglobljeno/2011/09/prostitucija_policija.aspx (20. maj 2015).
6. Barbara. 2015. Intervju z avtorjem. Ljubljana, 15. april.
7. Budin, Stephanie Lynn. 2006. Ancient World. V *Encyclopedia Of Prostitution and Sex Work*, ur. Melissa Hope Ditmore, 34–39. Westport, Conn: Greenwood Press.
8. Comte, Jacqueline. 2014. Decriminalization of Sex Work: Femenist Discourses in Light of Research. *Sexuality & Culture* 18 (1): 196–217.
9. Čurin, Sandi. 2012. Trgovina z ljudmi – različne pojavne oblike in vidiki. *Pravosodni bilten* 33 (1): 69–76.
10. Ditmore, Melissa Hope. 2006. *Encyclopedia Of Prostitution and Sex Work*. Westport, Conn: Greenwood Press.
11. ---. 2011. *Prostitution and Sex Work – Historical Guides to Controversial Issues in America*. Santa Barbara, Calif: Greenwood.
12. Diu, Nisha Lilia. 2015. Dobrodošli v paradizu. *Global* (marec 2015).
13. Dye, Thomas R. 1995. *Understanding Public Policy*. New Jersey: Englewood Cliffs, Prentice Hall.
14. Dunja. 2015. Intervju z avtorjem. Ljubljana, 16. april.
15. Ekberg, Gunilla. 2004. The Swedish Law That Prohibits the Purchase of Sexual Services. Best Practices for Prevention of Prostitution and Trafficking in Human Beings. *Violence Against Women* 10 (10): 1187–1218.
16. Elena. 2015. Intervju z avtorjem. Ljubljana, 16. april.

17. Eržen, Barbara. 2014. Brez drog in prostitucije bi delali še na tri praznike. *Zurnal 24.si*, 25. november. Dostopno prek: <http://www.zurnal24.si/bdp-gospodarski-kazalci-prostitucija-droge-slovenska-ekonomija-clanek-240420> (31. maj 2015).
18. Eurostat. 2014. *Trafficking in human beings*. Dostopno prek: https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/trafficking_in_human_beings_-_eurostat_-_2014_edition.pdf (11. junij 2015).
19. Evropski parlament. 2014. *Spolno izkoriščanje in prostitucija ter njun vpliv na enakost spolov*. Resolucija Evropskega parlamenta, sprejeta 26. februarja 2014. Dostopno prek: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P7-TA-2014-0162&language=SL> (11. marec 2014).
20. Fink Hafner, Danica. 2007. Znanost »O« javnih politikah in »ZA« javne politike. V *Uvod v analizo politik: teorije, koncepti načela*, ur. Danica Fink Hafner, 9–30. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
21. Flora. 2015. Intervju z avtorjem. Ljubljana, 16. april.
22. Flowers, R. Barri. 1998. *The Prostitution of Women and Girls*. North Carolina: McFarland.
23. Gould, Arthur. 2001. The Criminalisation of Buying Sex: The Politics of Prostitution in Sweden. *Journal of Social Policy* 30 (3): 437–456.
24. Grant, Harriet in Paddy Allen. 2013. *How prostitution is dealt with across Europe – map*. Dostopno prek: <http://www.theguardian.com/global-development/interactive/2013/dec/11/prostitution-europe-map-human-trafficking-sweden> (16. marec 2014).
25. Jakič, Roman. 2015. Intervju z avtorjem. Ljubljana, 6. maj.
26. Jeffreys, Sheila. 2010. »Brothels without Walls«: the Escort Sector as a Problem for the Legalization of Prostitution. *Social Politics* 2 (17): 210–234.
27. Kavemann, Barbara, Heike Rabe in Claudia Fischer. 2007. The Act Regulating the Legal Situation of Prostitutes – implementation, impact, current developments Findings of a study on the impact of the German Prostitution Act Dostopno prek: <http://www.cahrv.uni-osnabrueck.de/reddot/BroschuereProstGenglisch.pdf> (4. maj 2015).
28. *Kazenski zakonik* (KZ-1-UPB-2). Ur. l. RS 50/2012 (29. junij 2012).
29. Klara. 2015. Intervju z avtorjem. Ljubljana, 15. april.
30. Kulick, Don. 2003. Sex in the new Europe. The criminalization of clients and Swedish fear of penetration. *Anthropological Theory* 3 (2): 199–218.

31. Kustec Lipicer, Simona. 2006. *Poseganje države v civilno družbo*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
32. Leskovšek, Evita. 2015. Intervju z avtorjem. Ljubljana, 15. junij.
33. Levy, Jay in Pye Jakobsson. 2014. Sweden's abolitionist discourse and law: Effects on the dynamics of Swedish sex work and on the lives of Sweden's sex workers. *Criminology and Criminal Justice* 14 (5): 593–607.
34. Lowman, John in Christine Louie. 2012. Public Opinion on Prostitution Law Reform in Canada. *Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice* 54 (2): 245–260.
35. Ministrstvo za notranje zadeve RS. 2014. *Akcijski načrt za boj proti trgovini z ljudmi za obdobje 2015–2016*. Dostopno prek: http://www.vlada.si/teme_in_projekti/boj_proti_trgovini_z_ljudmi/ (26. junij 2015).
36. Nacionalni inštitut za javno zdravje. 2015. *Prijavljeni primeri spolno prenosljivih okužb, po spolu in starostnih skupinah, Slovenija, letno*. Dostopno prek: <https://podatki.nijz.si/pxweb/sl/NIJZ%20podatkovni%20portal/> (26. junij 2015).
37. Ovsenik, Darja. 2011. *V Sloveniji prevladujeta stanovanjska prostitucija in prostitucija po nočnih lokalih*. Dostopno prek: <http://www.sociologija.si/viri/v-sloveniji-prevladujeta-stanovanjska-prostitucija-in-prostitucija-po-nocnih-lokalih/> (31. maj 2015).
38. Outshoorn, Joyce. 2005. The Political Debates on Prostitution and Trafficking of Women. *Social Politics: International Studies in Gender, State and Society* 12 (1): 141–155.
39. Pajnik, Mojca. 2008. *Prostitucija in trgovanje z ljudmi: perspektive spola, dela in migracij*. Ljubljana: Mirovni inštitut.
40. Parsons, Wayne. 1995. *Public Policy: An introduction to the Theory and Practice of Policy Analysis*. Cheltenham, Northampton: Edward Elgar.
41. Popov, Jurij. 2008. *Prostitucija: priročnik za prostitute/ke stranke immoraliste/ke*. Maribor: Založba Pivec.
42. Prikl, Uroš. 2015. Intervju z avtorjem. Ljubljana, 3. junij.
43. Salomon. 2015. Dostopno prek: <http://www.salomon.si/oglasilozasebni-stiki> (30. maj 2015).
44. Scott, George R. 1969. *Najstarejša obrt: Prostitucija od antike do današnjih dni*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

45. Skilbrei May-Len in Charlotta Holmström. 2011. Is There a Nordic Prostitution Regime? *Crime and Justice* 40 (1): 479–517.
46. *SloEscort*. 2015. Dostopno prek: <http://www.sloescort.com/> (30. maj 2015).
47. Slovenska tiskovna agencija. 2014. *Evropski parlament: Kaznujte stranke ne prostitutk*. Dostopno prek: <http://www.sta.si/vest.php?s=s&id=1983716&q=%C5%A1VED+MODEL> (11. marec 2014).
48. Stenko Primožič, Nina. 2015. Intervju z avtorjem. Ljubljana, 20. april.
49. Sullivan, Barbara. 1995. Commercial Sex and the Law: A Case for Decriminalisation. *Social Alternatives* 14 (3): 23–26.
50. Šori, Iztok. 2005. Prostitucija v Sloveniji – Akterji, podoba, problemi in odnosi. *Etnolog* 15: 61–80.
51. Tanja. 2015. Intervju z avtorjem. Maribor, 20. februar.
52. *Uredba o uvedbi in uporabi standardne klasifikacije poklicev*. Ur.l. RS 28/1997 (22. maj 1997)
53. Vlada RS. 2015. *Boj proti trgovini z ljudmi*. Dostopno prek: [http://www.vlada.si/teme_in_projekti/boj_proti_trgovini_z_ljudmi/](http://www.vlada.si teme_in_projekti/boj_proti_trgovini_z_ljudmi/) (12. junij 2015).
54. Warnock, Ceri in Nicola Wheen. 2012. Sex Work in New Zealand. The Re-Importation of Moral Majoritarianism in Regulating a Decriminalized Industry. *Canadian Journal of Women and Law* 24 (2): 414–438.
55. Weitzer, Ronald. 2012. *Legalizing Prostitution: From Illicit Vice to Lawful Business*. New York and London: New York University Press.
56. *Zakon o prekrških zoper javni red in mir (ZRJM-UPB1)*. Ur. l. RS 110/2003 (12. november 2003).
57. *Zakon o varstvu javnega reda in miru (ZRJM-1)*. Ur. l. RS 70/2006 (6. julij 2006).
58. Železnikar, Jaka. 2001. Predlog za dekriminalizacijo prostitucije. *Mladina*, 7. december. Dostopno prek: http://www.mladina.si/57976/07-12-2001-predlog_za_dekriminalizacijo%20_prostitucije/?utm_source=dnevnik%2F07-12-2001-predlog_za_dekriminalizacijo_%20prostitucije%2F&utm_medium=web&utm_campaign=oldLink (20. maj 2015).